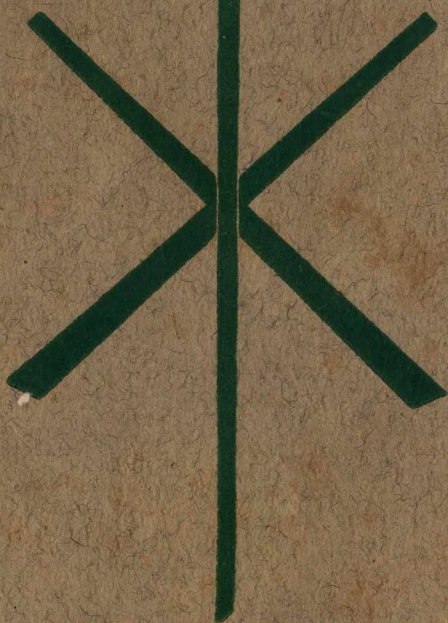

L

LELKI ÁSZTOR

A

1943. MÁJUS HÓ XIX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM.

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő és kiadó: MOLITÓRISZ JÁNOS

Szerkesztőbizottság: D. KAPI BÉLA elnöklete alatt:

TÚRÓCZY ZOLTÁN, KARDOS GYULA, KEMÉNY LAJOS, JÁROSI ANDOR

Lelkipásztorság nincsen a jó pásztor Jézus Krisztus nélkül!

Ez címlapunk legfőbb értelme. A „Lelki Pásztor“ címben a P-betű a pásztorbot, de egyben és legfőképpen a XP, Krisztus-monogram görög „RÓ“ betűje is. A betűk zöld színe az Ige legelőjére emlékeztet. A rovásírást utánzó címbetűk a Krisztus előtt magyar népünkről történő pásztori szamárdásra emlékeztetnek. Mindez elválaszthatatlan Krisztus kereszttétől, mely a kezdet (Α) és a vég (Ω) ura nyomdokán a pásztor egész életében elkíséri.

(A címlapot Ittész Mihály tervezte)

Túróczy Zoltán püspöki körleveléből:

A „Lelkipásztor“ kiadja *Dr. Imre Lajos* kolozsvári református teológiai tanárnak „*A keresztyén vallástanítás*“ című valláspedagógiai munkáját. Dr. Imre Lajos ezt a munkát felkérésünkre evangélikus egyházunk számára írta. Ez a tény már maga is teljes támogatást követel. Ezenkívül a munka maga is olyan alapos és olyan gyakorlati, hogy feltétlenül kívánatos annak beszerzése minden vallástanítással foglalkozó számára. Megrendelhető a „Lelkipásztor“-nál. Ára előjegyzésben 2.50 P, bolti ára 3 P.

2. kiadás!

Vedd! Olvasd! Terjeszd! Az evangélikus intelligencia könyve!

**Túróczy Zoltán, vitéz Sréter Ferenc,
dr. Reök Iván és dr. Mády Zoltán**

ISTEN ISMERETE

címen a „Lelkipásztor“ kiadásában megjelent evangélizációs előadásainak kötete rövid idő alatt elfogyott. Több oldalról jövő kívánságra szeretnénk megjelentetni a 2. kiadást, ha a példányok elhelyezését biztosítva látjuk. Ezért kérjük olvasóinkat, mielőbb küldjék be rendelésüket a „Lelkipásztor“ kiadóhivatalához, Celldömölkre. Az árát, 4 pengőt, a megküldendő könyvhöz mellékelt csekken kérjük befizetni. *A rendelést kérjük mielőbb feladni, mert a könyv csak korlátozott példányban jelenik meg.*

A „LELKIPÁSZTOR“ kiadóhivatala.

MEGJELENIK MINDEN HÓNAP ELEJÉN

Előfizetési ára egy évre 12 pengő, vallástanító lelkészeknek és lóvítáknak 8, segédlelkészeknek és theologusoknak 7 pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: C e l l d ö m ö l k, Oostfy-lér 7.

Postacsekkszámla: 11.576.

Papok a Főpap előtt

„Adj számat a te sáfárságodról!”

6. Egyetlen hivatásunk.

„Bizonyágot tévén mind zsidóknak, mind görögöknek az Istenhez való megtérés, és a mi Urunk Jézus Krisztusban való hit felől.“ Ap. Csel. 20, 21.

Ahhoz nem férhet kétség, hogy a Főpap az embereknek Istenhez való megtéréseért élt és halt meg. Az sem szorul bizonyításra, hogy az Istenbe vetett hitet Ő maga is elválaszthatatlannak tudta az Őbenne való hittől. Ezért hívott hitre ilyenképen: „Higyjetek Istenben és higyjetek énbennem.“ Ezért szólt magáról mint az egyetlen útról, amelyen az Atyához el lehet jutni (Ján. 14, 6) és szólt az Őbenne való hitről egyszerűen mint célhoz jutásról is: „Aki hisz énbennem, nem énbennem hisz, hanem abban, aki elküldött engem.“ (Ján. 12, 44.)

Apostolát pedig azért választotta, hogy hordozza az Ő nevét mindek előtt (Csel. 9, 15) és általa és benne is folytassa térítő és hitre szólító munkáját. Pál számtalan megnyilatkozása mellett az ezezusi véneknek intézett fenti szavai is igazolják, milyen hűségesen teljesítette, amire elhivatott.

Mireánk ugyanezt a hivatást bízta a Főpap. Bizonyágot kell tennünk mind „zsidók“, mind „görögök“ előtt, azaz mind a magukkal megelégedett „vallásos“ emberek, mind pedig az értelmük ígézetében fogvatartott „felvilágosodottak“ előtt, hogy egyetlen egy lehetőség van csak életük minden külső és belső kérdésének megoldására: le kell mondaniok minden igényükről „megérdemelt“ isteni jóindulatra, fel kell számolniok minden „bölcseiségüket“, amellyel Istenet és az isteni igazságot az értelem szűk keretei közé akarták kényszeríteni és nagyon szegényen és nagyon alázasatosan, fenntartás nélkül oda kell térni Istenhez. Azt is világosan és határozottan meg kell mondanunk, hogy ez az Istenhez térés csak annak a számára lehetséges, aki Jézus Krisztuson át közeledik Feléje. Meg kell mondanunk, hogy különben sem őszinte vágy nem ébredhet bennük Isten után, sem pedig elfogadásra nem találnak Nála.

Mindennek hirdetése a Főpap papjainak hivatása. Ez a hivatásunk ma is, amikor annyi fontosabbnak látszó kérdés tolu az emberek elé és annyi hangosabban jelentkező igény bitorolja érdeklődésünket. De annál nagyobb jelentőséget nyer hivatásunk, hogy fennen hirdessük: nincs fontosabb kérdés, mint az Isten kérdése, mert csak Tőle remélhető minden kérdés megoldása; nincs kizárólagosabb igény Isten igényénél, mert sohasem vonja vissza szavát: „Ha nem veszitek szívetekre, hogy dicsőséget adjatok az én nevemnek... átkot bocsátok reátok.“ (Mal. 2, 2.)

Csak ennek hirdetése a mi hivatásunk! Társadalmi tényezők, népnevelők csak másodsorban és csak annyiban lehetünk, amennyiben egyetlen hivatásunk teljesítésével válunk azokkal.

Papok, a Főpap előtt tegyétek kezeteket szívetekre: sokrétű elfoglaltságotokban, zsúfolt napi programmtokban mennyi a hivatásteljesítétek?

Budaker Oszkár.

A dolgozó szobában.

„A lélek halhatatlansága.“*)

1. A gyanútlan olvasó bizonyára érdeklődéssel veszi kezébe Harmati Béla könyvét. Meglepetve, sőt talán megdöbbenéssel értesül belőle mindjárt a bevezető sorokban arról, hogy több fiatal segédlelkész, aki „most került ki a teológiáról“ és „alaposan teleszívta magát újfajta teológiai tudomány-nyal“, ellentétbe kerül „napjaink evangélikus lelkipásztorával“, mert „azt hirdeti, hogy a halálban a test és lélek meghal, a léleknek nincs a halál után folytatólagos élete“. A szerző viszont eleve kijelenti, hogy „semmi-féle teológiai irány... nem vehet jogcímet magának arra, hogy a Szent-írással, hitvallási iratainkkal, Luther és Melanchthon tanításával homlok-egyenest ellenkező eretnekséget hozzon be és terjessen gyülekezeteink-ben“. Ebben az utóbbi megállapításában a szerzőnek kétségkívül igaza van s azért a jámbor olvasó megdöbbenése a könyv olvasása folyamán nyilván egyre jobban fokozódik. Hiszen a szerző előadásából kitűnik, hogy a szó-ban forgó „eretnekséget“ nemcsak egyes külföldi szekták terjesztik nálunk. Még csak nem is egyes németországi teológiai professzorok akarták „egy kis emberi dicsvágy“ból „szenzációval meglepni a világot“, mert tudomá-nyos munkájuk számára „kifogy a nyersanyag“ és ha „nincs miről írni“, ki-eszelnek „valami frisset, ami a tudományos elméket újból foglalkozásra serkentíti“ (84—85. lap). Harmati ennél sokkal messzebbre megy, amikor azt állítja, hogy „a lélek haláláról szóló tévtan“ „pusztítót és ma is tovább pusztít egyházunkban“: noha neveket szándékosan nem említ, mégis az 1938.-i tavaszi teológiai konferenciáról mondottak (10. lap), valamint a segédlelkészekre való hivatkozás és egyes megjegyzések (mint pl. a 26. és 53. lapon a szerző által „fölkötött tisztelt egyetemi tanárok“-ra való utalás) az olvasóban szükségszerűen azt a benyomást keltik, hogy ennek a „tévtan“-nak és „eretnekség“-nek a fészke maga a hittudományi kar és legbuzgóbb terjesztői a teológiai professzorok.

A gyanútlan olvasó mindebből bizonyára levonja azt a következtetést, hogy Harmati Béla igen jó szolgálatot tett egyházunknak, nemcsak az említett soproni teológiai konferencián, amikor — saját szavai szerint — „határozottan képviselte az orthodox evangélikus tant“ (10. lap), hanem egyébként is és kiváltképpen most, amikor részletes és tudományosan meg-alapozott értekezéssel fordul a „tévtanítók“ ellen. Igaz, hogy a szerző önmagát ebben a kérdésben „képzetlennek és gyarlónak“ mondja (11. lap). Azonban az utána következő fejtegetések annyi idézetet, annyi tudomá-nyos munkára való hivatkozást hoznak, hogy a jámbor olvasó a szerző fentebbi megjegyzését csak túlzott szerénységének tulajdonítja.

2. Eddig arról a benyomásról szóltunk, melyet a könyv a gyanútlan olvasóban kelt. Kérdezzük most, hogyan is áll valójában a helyzet.

*) V. ö. Harmati Béla: „A lélek halhatatlansága. Biblia-teológiai érte-kezés a halálutáni életéről. A lélek haláláról szóló tévtan cáfolata.“ Ósagárd, 1943. 100 lap.

Állapítsuk meg mindenek előtt azt, hogy a szerző még csak kísérletet sem tesz arra, hogy olvasói előtt kifejtse: mi is az a tévtan, amely ellen hadakozik. A könyvben ugyan állandóan találkozunk egyfelől „a lélek halhatatlansága“, „a lélek postexistenciája“, a „halál utáni élet“ kifejezésekkel. E kifejezéseket a szerző azonos értelemben használja. Arra nem is gondol, hogy a kifejezések értelme különböző is lehet. Így fel sem teszi a kérdést: mondják-e azt, amit róluk állít, azok, akiknek „tévtant“ és „eretnekséget“ tulajdonít. Másfelől pedig ugyancsak azonosítja a „lélek halhatatlanságának“ vagy „továbbélésének“ a tagadását a lélek „halálával“, sőt kifejezést ad annak a feltevésének is, hogy „a lélek továbbélésének a tagadása mögött a lélek existenciájának valószínű tagadása rejtőzik“ (78. lap). Arra azonban Harmati megint nem tesz még csak kísérletet sem, hogy kimutassa: kik is beszélnek a lélek „halálá“-ról. Még kevésbé próbálja valószínűsíteni, hogy az illetők valóban tagadják a lélek „existenciáját“. Így előadása azt a benyomást kelti, mintha egészen egyszerű és világos ügyről volna szó. Holott, ha kissé jobban megvizsgálta volna saját kifejezéseit és azt, amit feltételezett ellenfelei mondanak, akkor hamar észre kellett volna vennie, hogy gondolatmenete egész hamis vágányokra került, amikor a fentebbi kifejezések értelmét önkényesen azonosnak vette. Mert hiszen Harmati is tudja, hogy akik ellen hadakozik (a szektákat itt figyelmen kívül hagyhatjuk), nagy nyomatékkal hirdetik a feltámadást és örök életet. Viszont a szerző még csak kísérletet sem tesz arra, hogy ezt a saját gondolkodása szempontjából kétségtelen ellentétet megmagyarázza vagy próbálja megmagyarázni. Ezt az eljárást még súlyosabbá teszi, hogy a szerző alig-alig idéz valamit azoknak az írásából és megnyilatkozásából, akik ellen harcol. A „Keresztyén Igazság“-ból vett idézet túlságosan rövid, az „Evang. Élet“-re csak utalás történik, a „Belmissziói Munkaprogram“-ból származó idézet pedig ugyancsak kivonatos és nem is található meg a szerző által megjelölt helyen. Mivel pedig mindezen felül a szerző a nevek említését kerüli, azért a kívül álló (pl. katolikus olvasó) azt gondolhatja, hogy egyházunkban valami egészen súlyos tévtan terjed, még hozzá olyan kérdés felől, mely a 36. lap megjegyzése szerint az egyháztörténet folyamán soha sem volt vita tárgya, s ráadásul ezt az eretnekséget nyilván azok a teológiai professzorok terjesztik, akikre egyházunk egyik legfontosabb ügye, a lelkesképzés van bízva.

Mindezzel szemben vessük fel először is: valószínű az a benyomás, amelyet a gyanútlan olvasó Harmati könyvéből szerez? Hiszen egyházunk éppen az utolsó két évtizedben mutatja a *hitvallásos* megújódásnak és ébredésnek a különféle jeleit! Ez magában véve természetesen még nem biztosíték tévtanítások és eretnekségek ellen. A „Keresztyén Igazság“ kezdettől fogva a *hitvallásos* megújódás szolgálatába állott. A „Belmissziói Munkaprogram“ egyházunk hivatalos kiadványai közé tartozik. Nem szabad ugyan azzal a követeléssel fellépni, hogy e sorozat szerkesztő püspöke minden benne foglalt szóért felelősséget vállaljon, de mégis bajos elképzelni, hogy utat engedjen olyan durva eretnekségnek, mint amilyenről Harmati beszél.

Végül ebben az összefüggésben rá kell mutatni még egy körülményre. A szerző ismételten utal arra a vitára, mely Stange Károly göttingeni és Althaus Pál erlangeni teológiai professzorok közt folyt. Sehöl sem részle-

tezi, hogy mi volt a vita anyaga, még kevésbé tárja fel azt, hogy mi volt az, amit Stange Lutherre vonatkozólag állított. Idézi egy német egyházi lapnak a cikkét a Stange—Althaus vitáról, mint amely mutatja, hogy a szóban forgó vita Althaus győzelmével végződött s közben — ez a dolog humoros oldala — észre sem veszi, hogy az idézett szöveg egészen mást mond, mint amit belőle kiolvas (40. lap). E sorok írója nem azonosítja magát Stange nézeteivel és teológiájával. Mégis kénytelen nemcsak elfogultnak, hanem egyenesen durvának minősíteni azt, ahogyan Harmati Stangeról és egyéb teológusokról ítél (kül. a 84. lapon). Aki valamit is tud Stange életmunkájáról, az tudja, hogy egyike a legjobb Luther-ismérőknek, aki tudományos munkáját pozitív értelemben állította az egyház szolgálatába. Mint a Luther-Akadémia szervezője a mai lutheranizmus egyik vezéralakja s valóban nem érdemli meg, hogy nagyon is komoly tudományos munkáját holmi kicsinyes emberi dicsvágyból és szenzációhajászból, no meg minden áron könyveket írni akarásból származtassuk.

3. Hogy Harmati könyvéről helyes véleményt alkothassunk, szükséges, hogy legalább néhány fővonásban ismertessük a lélek halhatatlanságának a tanítása körül keletkezett kérdéseket. Ennél az ismertetésnél nem a Stange-Althaus vitát állítjuk homloktérbe, inkább arról szólunk, ami a mi sajátlagosan magyar viszonyaink szempontjából fontos.

Mit mond a lélek halhatatlanságáról szóló tanítás? Ezt a tanítást tudvalevőleg Platon fejtette ki a „Phaidon”-ban minden idők számára klasszikus módon. E szerint az ember a halandó testből és a halhatatlan lélekből áll. A test nemcsak halandó, hanem egyúttal rossz, baj, az ember lényének az értéktelen, alacsonyrendű része. A lélek viszont lényege szerint romolhatatlan, örökkévaló, halhatatlan isteni valóság. Ezért a halál csak a testet érheti, a lélek a halál pillanatában elszabadul „börtönéből”, úgyhogy test nélkül is tovább éli elpusztíthatatlan életét.

Már itt figyelmeztetni kell arra, hogy a lélek halhatatlanságáról szóló tanítás nem azonos a halál utáni élet, vagy helyesebben a halál utáni lét, ill. a lélek „postexistenciája” hitével. Halál utáni életről sok olyan vallás tud, amely nem ismeri a lélek halhatatlanságának a fogalmát s még kevésbé tekinti a lelket olyan önálló szubsztanciának, amely önmagában és a testtől függetlenül is létezik. A „lélek halhatatlansága” eredeti és tulajdonképeni értelme szerint filozófiai fogalom, a halál utáni lét, ill. élet képzete pedig a vallások körében jelentkezik. Már ez a körülmény is figyelmeztet a különbségre. Arra is kell gondolnunk, hogy a lélek halhatatlanságának a képzete úgy, amint az a filozófiai gondolkodásban kialakult, magában véve egyáltalán nem mondja azt, hogy az embernek a halál után a keresztyén hit értelmében vett élete van. Ezért a „lélek halhatatlansága”, „halál utáni élet” és „a lélek postexistenciája” fogalmakat élesen meg kell egymástól különböztetnünk. Különbön csak fokozódik a zavar.

A lélek halhatatlanságának a *filozófiai* tanítását keresztyén teológusok régtől fogva — már a második század apologétái — magukévá tették és kapcsolatba hozták a Biblia gondolatvilágával. Különös jelentőséget azonban a halhatatlanság képzete a felvilágosodásban és a racionalizmusban nyert: ekkor zsugorodott össze a keresztyén hit lényegileg az „Isten, lélek és halhatatlanság” „eszméire”. (Nem véletlen, hogy a Harmati által

„bizonyosságul“ felsorakoztatott énekversek közül a halhatatlanságot és a halhatatlan lelket egyedül a racionalizmus korából származó énekek emlegetik!)

4. Mit mond ezzel szemben a Biblia? Állapítsuk meg mindenek előtt, hogy a „halhatatlan lélek“ vagy a „halhatatlanság“ kifejezés az emberre vonatkozólag a Bibliában sehol sem fordul elő. A héber Ószövetségben nincs is a görög „athanasia“-nak („halhatatlanság“) megfelelő fogalom, az Újszövetség pedig a kifejezést csak kétszer alkalmazza. Az egyik helyen, I. Kor. 15, 53—54. vs-eiben Pál apostol a feltámadottak létformáját mondja „romolhatatlanság“-nak és „halhatatlanság“-nak. Tanulságos, hogy Pál apostol nem beszél ebben az összefüggésben az ember halandó és halhatatlan alkatrészeiről, hanem egész földi életvalóságunkat nevezi „romlandó“-nak és „halandó“-nak (a Károli fordítás a „romlandó test“ és „halandó test“ szöveggel platonikus irányban megszükiti és megváltoztatja az eredeti értelmet). A másik helyen I. Tim. 6, 16 alkalmazza a „halhatatlanság“-fogalmát és pedig azzal, hogy Istené egyedül a halhatatlanság. Ezzel a verssel Harmati is vesződik a nélkül, hogy a kifejezés világos értelmével meg tudna birkózni. Mert ha a szöveg azt mondja, hogy Istené egyedül a halhatatlanság, akkor ebből világosan következik, hogy az embert sem egészében, sem valamilyen részleteiben nem illeti meg a halhatatlanság. Kétségkívül nem véletlen dolog az, hogy az Újszövetség nem alkalmazza általánosabb használatlalt a halhatatlanság fogalmát. Alig mondható ez másnak, mint tudatosnak, éppen azért, mert az Újszövetség írói tudták és érezték, hogy az, amit a görög filozófiai szóhasználat alapján „halhatatlanság“-nak mondanak, más, mint amiről a keresztyénség tud, amikor halál utáni életről és feltámadásról szól.

5. Az nyilvánvaló, hogy a Biblia szól a halál utáni létről. Aki az Ószövetség teológiájával foglalkozott, az tudja, hogy a „feltámadás“ képzete a zsidóságban csak későn, először talán Dán. 12, 2-ben fordul elő, tehát a Kr. e. 2. század elején jelentkezik. Addig a zsidóság nem tud feltámadásról, még kevésbé a lélek „halhatatlanságáról“.1) A lélek halhatatlansága szempontjából a Harmati által felhozott ószövetségi helyek semmit sem mondanak, de részben tanuskodnak arról, hogy a zsidóságban is voltak képzetek a halál utáni létről. Erre váll a „seol“, azaz „alvilág“, „halottak birodalma“ képzete is. Azonban a „seol“-ban a „lelkek“ erőtelen „árnyak“, „csendességben“ vannak, hallgatnak és nem dicsőítik Istent (v. ö. Pl. Ezs.

1) IV. Móz. 23, 10; Bírák 16, 30 (héber szöveg) egyenesen azt a kifejezést használják: a lélek „meghal“. — Harmati a saját felfogásának alátámasztására idézi *Eichrodt*: *Theol. d. Alten Testaments* c. művét. Felteszem, hogy többet olvasott el belőle, mint amennyire a 12. lapon utal. Akkor azonban látnia kellett volna, hogy abban a formában, ahogyan ő fejtegeti az Ószövetség „bizonyoságtételét“, nem lehet és nem szabad a lélek halhatatlanságát belemagyarázni a szövegbe. Az *Eichrodt*ra való hivatkozás pedig egyenesen megtévesztő, mert azt a látszatot kelti, mintha *Eichrodt* Harmatit igazolná, holott éppen fordítva áll a dolog. *Eichrodt* az ellenkezőjét mondja annak, mint amit Harmati próbál bizonyítani. *Eichrodt*ot egyébként nem lehet avval gyanúsítani, hogy szektáriusan elvakult ebben a kérdésben. Ellenkezőleg, éppen *Eichrodt* őtestamentomi teológiája igyekezett újból nyomatékosan érvényesíteni az egyházas szempontokat. Ugyanígy ítél *Köhler*: „*Theologie des Alten Testaments*“ 1936, 128. k. lpk. is.

14, 9; Zsolt. 115, 16—18; Zsolt. 6, 6). Azt, amit az Ószövetség a seolról és a halottakról mond, nem szabad összekeverni a lélek halhatatlanságával.

Jellemző és a mi szempontunkból is tanulságos, hogy a lélek halhatatlanságának a képzete azonnal jelentkezik a görög szellemi befolyás alatt levő zsidóság irataiban, így nevezetesen a „Salamon bölcsességében“. „Az igazak lelkei Isten kezében vannak, — olvassuk itt (3, 1—4), — s nem érinti őket kín. A balgatagok véleménye szerint meghaltak és bántalmazásnak tettset az elköltözésük, elpusztulásnak a tőlünk való távozásuk. Pedig békeségben vannak.“ Ezt azonban a könyv szerzője csak azért írhatja, mert nála is felbukkan az ősrégi orfikus-platonikus képzet, hogy a test a lélek börtöne vagy sírja: „A halandó test teher a lélek számára“, — olvassuk (9, 15).

6. Aki nem egészen színvak a bibliai iratok gondolatvilágával szemben, az hamarosan észreveheti, hogy mennyire elűt az elgörögösödött zsidóságnak a gondolatvilága a Bibliáétól.²⁾ Az Újszövetség sem ennek az elgörögösödött zsidóságnak a gondolatvilágát folytatja, hanem az Ószövetség talaján áll. Ezt nemcsak Jézusra vonatkozólag kell megállapítani, hanem Pál apostolra, sőt János evangélistára is, noha az utóbbinál leginkább szoktak hellenisztikus gondolatelemeket keresni.³⁾ Sehol sem találkozzunk az Újszövetségben azzal, hogy annak írói a lélek halhatatlanságának a görög filozófiából (és vallásosságból) ismert tanát vennék át, vagy elevenítenék fel. Ez az Újszövetség számára azért is lehetetlen, mivel hiányzik belőle a görög gondolkodásban gyökerező dichotomia. Ez utóbbi szerint a lélek és a test két egymástól különböző és egymáshoz képest önálló szubsztancia.⁴⁾ Pontosabban a lélek e szerint a gondolkodás szerint lényünk nemes, isteni része, a test pedig a gyarló, mulandó és bűnös rész.

Az ember az egész Újszövetség számára mindig osztatlan egészet és egységet alkot. A legvilágosabban ezt Pál apostolnál a „sarx“ („hústest“) fogalma mutatja. A Krisztuson kívül élő ember a maga egészében „hústest“: bűnei nem testiségének, gyarlóságának vagy mulandóságának, hanem az Isten iránti engedetlenségnek a folyományai. A bűn nemcsak a testet rontja meg, hanem az egész embert. Ennek következtében az ember számára nem „megváltás“ és nem is „megtisztulás“, ha a testiség „börtönéből“ kiszabadul. Noha a görög vallásosság is ismeri (pl. éppen a Platonra nagy hatást gyakorló orphikusok) a túlvilági bűnhődés gondolatát (Sysiphos,

²⁾ Ezt egyebek közt felismerte — régen Barth és Stange előtt — már *Feine* is, akire mint egyik legfőbb tekintélyre Harmati különös előszeretettel hivatkozik: ő is különbséget tesz a görög halhatatlansági gondolat és az Újszövetség feltámadáshite közt. V. ö. „Theologie d. NT's“, 3. kiadás, 1919, 451. lap (a későbbi kiadásokban *Feine* e helyen rövidített).

³⁾ Éppen János evangéliumával kapcsolatban hangsúlyozza ezt *Feine* az id. h.

⁴⁾ A „szubsztancia“ azonban nem „anyag“, mint ahogy Harmati gondolja, id. h. 19. lapon a Luther-idézet fordításánál. — A fentebb elmondottak nem úgy értendők, mintha az Újszövetség gondolkodása nem volna dicho-, ill. trichotomikus. De ez más dichotomia, mint a görög. Pontosabban talán így lehetne (röviden és némileg kiélezve) megjelölni a különbséget: A görög gondolkodásban gyökerező dichotomia a „test“ és a „lélek“ fogalmaival szubsztanciákat jelöl meg. Az Újszövetség dicho-, ill. trichotomiája pedig a „test“, ill. „hústest“, továbbá „psyche“ és „pneuma“ képzeivel emberlétünk funkcionális adottságait nevezi meg.

Tantalos stb.), mégis nagyon könnyű átlátni, hogy a lélek halhatatlanságának a képzete ellentétben van a keresztyén értelemben vett megváltással. Keresztyén értelemben megváltásra az egész embernek, tehát testnek és léleknek egyformán szüksége van, mert nincs különbség bűnösség tekintetében test és lélek között. A lélek halhatatlanságának a gondolatkörében viszont csak tisztulásról lehet szó: a lélek megtisztul a nemtelen indulatoktól.

Az egész ember bűnösségére utal a Bibliában és nevezetesen az Újszövetségben az *ítélet* képzete is. Pál apostol arról ír, hogy „test és vér nem örökölhetik Isten országát“ (I. Kor. 15, 50). Nyilvánvaló, hogy e szerint a kifejezés szerint az egész ember,⁵⁾ tehát a test és lélek egyformán kerül ítélet alá. Ha pedig a bűn büntetését, mint ítéletet a „halál“ fogalma konkretizálja, (v. ö. Róm. 6, 23) akkor természetesen a „lélek“ is alá van vetve a „halál“-nak, azaz pontosabb újszövetségi fogalmazásban a „második halál“-nak.⁶⁾ Ha a második halál az egész embert testestül-lelkestül éri, akkor máris lehetetlenné vált a lélek halhatatlanságának a képzete. Félreértések elkerülése végett hangsúlyozni kell azonban: ha a halálban Isten ítélete éri az egész embert, akkor a halál nem a biológiai megsemmisülés értelmében veendő. „Halál“ mint ítélet, annyit jelent, hogy teljessé (és adott esetben) véglegessé válik az Istentől való elszakíttóságunk, ill. eltaszítottságunk. Az Istentől való elszakíttóságot érzékelteti Jézus kiáltása a keresztfán: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet!“ Jézus ebben az Istentől való távolságban is Istennek ajánlja „lelkét“ (Luk. 23, 46): bizonyára lényének nemcsak egy részét, nem is csak a benne lakozó isteni Szentlelket (a görög szövegben „pneuma“ van!), hanem egész Ő magát. A halál Őreá nézve is ítélet, de nem megsemmisülés. Viszont az Istentől való eltaszítottság sem megsemmisülés, hanem kárhozat.

Ugyanerre az eredményre jutunk, ha arra figyelünk, hogy mit jelent az Újszövetségben a „psyche“ („lélek“) szó. Harmati is említi, hogy a „psyche“ „életet“ „is“ jelent. Azonban szerinte „a lélek hozzáférhetetlen, láthatatlan valóság, amelynek élete a test halála után sem szakad meg.“⁷⁾ Ez a meghatározás Harmati gondolatmenete szerint nem jelenthet mást, mint hogy az újszövetségi „psyche“ szóra a görög gondolkodásból származó „szubsztancia“-fogalmat alkalmazza. Ez a szubsztancia-fogalom a

⁵⁾ A „test és vér“ kifejezés ószövetségi értelemben az egész embert jelöli meg és pedig mint gyarló, bűnös embert: a „vér“ az ószövetségi gondolkodás szerint a „lélek“ hordozója, v. ö. V. Móz. 12, 23; III. Móz. 17, 14 (héber szöveg!); Köhler: Theol. d. AT's, 131. lap.

⁶⁾ Ezt úgy látszik, Harmati sem vonja kétségbe, v. ö. a 17. lapon a Mát. 10, 28-ra utaló jegyzetet. Harmatinak azonban az egész „értekezésen“ végighúzódo hibája, hogy a „halál“ fogalmát egyszerűen „biológiai“ értelemben veszi, — akár a régi stoikusok, — s annak újszövetségi értelmével egyáltalán nem gondol. A „halál“ bibliai fogalmához v. ö. Bultmann cikkét a *Kittel*-féle „Theol. Wörterbuch z. NT“-ben, III, 7 kk., kül. 15 k. lpk.

⁷⁾ Id. h. 18. lap. — Helytelen azonban, hogy u. o. a „pneuma“ szót is minden fenntartás nélkül veszi antropológiai értelemben „lélek“-nek. Az emberi pneuma-t röviden a lélek isteni életelvénke lehet mondani: „das dem Einzelleben immanente, aber nicht mit ihm identische göttliche Lebensprinzip“ (Cremer, id. h. 937. lap).

lélek halhatatlanságáról szóló tanításnak az előfeltétele. Viszont éppen ez a lélek-fogalom hiányzik az Újszövetségből. Ha Harmati annyi fáradságot vett volna magának, hogy megnézi és alaposan áttanulmányozza azt, amit a Cremer-féle bibliai szótár erről a fogalomról mond, akkor azonnal láthatta volna, hogy mindazok a fejtegetései, melyeket az Ó- és Újszövetség bizonyágtétele címen ad elő, alapjukban elhibáztak.⁸⁾ Mert — amint Cremer mondja, — lélek „az életnek a tulajdonképeni alanya, az, aminek a megmentése és megőrzése a haláltól, üldöztetéstől stb. a tulajdonképeni döntő mozzanat“.⁹⁾ Ezért „psyche“ nemcsak annyi mint „élet“ (pl. Máté 2, 20; 6, 25; 20, 28; Luk 12, 20; Ján. 10, 11), hanem annyi is, mint az „én“; „éniség“ (pl. Máté 10, 28), „személy“, az „alany“ („subiectum“), „egyén“ (pl. Ján. 10, 24; Máté 12, 18; Luk. 21, 19) stb.: a jelentesek sokszor egymásba folynak. Csak azt az egy mozzanatot kell világosan megállapítani, hogy az Újszövetségben a „psyche“ nem jelöl meg olyan szubsztanciális létezőt, melynek önmagában, függetlenül a testtől volna élete.

Ha erre figyelünk, akkor azonnal nyilvánvaló, hogy a Harmati Béla által felhozott helyek egytől-egyig értéktelenek részben a saját bizonyítása szempontjából, részben pedig a „lélek halhatatlanságá“-ról szóló „tanítás“ szempontjából: egyik helyen sincs t. i. a lélekről, mint olyan szubsztanciáról szó, amelynek önmagában, a testtől független léte volna. Olyan kifejezésekkel, mint pl. „kibocsátá lelkét“ ép úgy nem lehet semmit sem kezdeni, mint pl. Csel. 20, 10 szövegével, mivel a „lélek“ szó tisztára a fentebb említett értelemben veendő, vagyis annyit jelent, mint „élet“.

Harmati (id. h. 28. lap) súlyt helyez a Jézus halálával kapcsolatban előforduló kifejezésekre (ahol persze ismét nem jelent számára különbséget, hogy a szöveg nem „psyche“-t, hanem „pneuma“-t mond). De vajjon hova jutunk ilyen érveléssel? Az apostoli Hitvallásban arról teszünk bizonyosságot, hogy Jézus Krisztus „alászállott a poklokra“. Vajjon úgy kell-e ezt érteni, hogy Jézusnak a „halhatatlan lelke“ szállott alá a poklokra? I. Pét. 3, 18—19 szövegének a magyar fordítása ezt az értelmezést látszik valószínűsíteni. Azonban, ha a görög szöveget vesszük elő, ahol „pneuma“ áll, akkor ez az értelmezés azonnal összeomlik, mert a „pneuma“ semmiképen sem azonos a „halhatatlan lélek“-kel. Tanácsos a modern írásmagyarázók közül elolvasni Schlatter magyarázatát („Petrus und Paulus nach dem ersten Petrusbrief“, 1937, 136 k. lap). Schlatter Harmati igen szívesen idézi önmaga mellett (persze hibásan, mert Schlatter a Harmati által idézett helyeken sem beszél sehol sem a „halhatatlan lélek“-ről, ill. a „lélek halhatatlanságáról“). Az idézett hellyel kapcsolatban Schlatter egyenesen azt mondja: „Hogy Jézus ‚szellemmé‘ (Geist) lett volna, ez nem Péter véle-

⁸⁾ V. ö. Cremer-Kögel: *Biblich-theologisches Wörterbuch der neutestamentlichen Graezitae*. 1911, küll. 1140 k. lap: „Eine Existenz der Seele für sich kennt im letzten Grunde der Jude und die Bibel nicht, wenigstens soweit sie ihre Gedanken rein und konsequent durchführen.“ Cremer szótára régen Barth és Stange előtt jelent meg, talán azt is el lehet hinni a szerzőjéről, hogy nem adventisták és millenisták hatása alatt végezte a maga teológiai munkáját, sőt hogy nem is holmi dicsvágyból vagy szenzációhajászásból jutott erre az eredményre. Hiszen Cremer Schlatter mellett a legkiválóbb teológiai és egyházi megújodásnak a világháború előtt a legkiválóbb munkása volt. — A fiatalabb lelkésznevezdek által szívesen használt Ralf Luther-féle „Neutestamentliches Wörterbuch“ nem részletezi ezt a kérdést, de szintén világosan mondja: „Die Seele ist das im Menschen, was ihn zu einer Person macht, samt alle dem, was zum Personenleben des Menschen gehört“, (158. lap).

⁹⁾ Cremer-Kögel id. h. 1141. lap.

ménye; ragaszkodik azon személy azonosságához, akin a megöletés és életrekeltés végbement. Ez magyarul azt jelenti, hogy Schlatter nem hajlandó Jézus halálában, ill. a halott Jézusnál a testet és a lelket egymástól elválasztani s Péter levelének szövegét is így érti. — Ugyancsak rendkívül tanulságos e tekintetben az, hogy Luther hogyan értelmezte Krisztus poklokra szállását. Amint *Köstlin*: *Luthers Theologie*, 2. kiad. 1901, II, 164 k. lpk.-on kifejti, Luther e tekintetben időnként nem teljesen egyformán nyilatkozott. Különösen tanulságos azonban 1533-ban Torgauban mondott prédikációja Krisztus poklokra szállásáról. Luther itt arról beszél, hogy a poklokra szállásról mennyi mindenféle kiszínezés, spekuláció van elterjedve. Majd azt írja: „Az ilyen haszontalan kérdéseket hagyjuk el s tartuk magunkat szívünkben és gondolatainkkal az Apostoli Hitvallás szavához. Ez pedig azt mondja: Hiszek az Úr Jézus Krisztusban, Istennek Fiában, aki meghalt, eltemetett és alászállt a poklokra. Ez pedig azt jelenti: (hiszek) az egész személyben, aki Isten és ember, s aki teste és lelke szerint, a kettőt egymástól el nem választva született Szűz Máriától, szenvedett, halt meg és temetett el. Ennek értelmében itt sem szabad szétválasztanom, hanem hinnem kell s azt kell mondanom, hogy Krisztus, Isten és ember egy személyben szállt alá a poklokra, de nem maradt ott, amint a 16. zoltár mondja: Nem hagyod lelkemet a pokolban, s nem engeded, hogy a Te Szented enyészetet lásson. „Lélek“-nek azonban a Szentírás szóhasználatára szerint nem a testtől elválasztott létezőt nevezi, mint mi, hanem az egész embert, úgy mint ahogy Isten Szentjének nevezi magát.“ (Luther *erl.* kiad. 19, 44). Ehhez még hozzátehetjük, hogy a *Formula Concordiae* kimondottan hivatkozik Luthernek erre a prédikációjára, azt irányadónak minősíti s megállapítja: „az egész személy, Isten és ember szállt alá eltemetése után a poklokra, győzte le a Sátánt“ (v. ö. a hitvallási iratok 1930.-i kiadását, 1055. lap, ahol az 1050—1052. lapok közlik Luther fenti prédikációjának legfontosabb részleteit is!).

De nem bizonyítanak a lélek halhatatlanságára vonatkozólag a többi, Harmati által felhozott helyek sem semmit. Legtöbbször persze Jézusnak Luk. 23, 43-ban foglalt szavára hivatkoznak s Harmati ezt az ígét olyan pörölynek mondja, „mely minden ellenvéleményt szétzúz“ (22. lap). Azonban Jézus e helyen nem azt mondja a latornak, hogy az ő (halhatatlan) lelke lesz együtt a lator (halhatatlan) lelkével a paradicsomban, hanem egyszerűen: „Ma velem leszel“, azaz te, a lator, s itt megint nincs különbség test és lélek közt. Ha a *Formula Concordiae* és Luther hivatkozott prédikációja szerint Krisztus poklokra szállásánál nem szabad egyszerűen szétválasztani testet és lelket, Istent és embert Krisztusban, akkor ugyanez áll Jézusnak e szavára is. Hogy az, amit Jézus evvel az ígével mondott, milyen módozatok közt valósult meg, az Krisztus titka, bizzuk azt Őrá és ne profanizáljuk emberi spekulációval.

Külön is utalnom kell itt arra, hogy a Harmati által közölt Schlatter-idezetek sem szólnak arról, hogy Jézusnak és a latornak a „halhatatlan lelke“ szállott fel a paradicsomba, tehát Schlatter egyáltalán nem bizonyítja azt, amit Harmati vele mondatni akar. Maga Harmati is ebben az összefüggésben többször egyszerűen azt mondja, hogy e hely a lélek halálutáni életéről tanuskodik. Harmati egyszerűen összekeveri a halál utáni életnek a gondolatát a lélek halhatatlanságának a képzetével, holott a kettő két különböző dolog.

Hasonlót kell mondani pl. Pál apostolnak a Fil 1, 21—24-ben foglalt szavaira is. „Krisztusnál lenni“ egészen más, mint a lélek „halhatatlansága“, sőt több, mint „a lélek halál utáni élete“, melyről Harmati ebben az összefüggésben beszél (30. lap).

De úgy gondolom, elég ebből. Csak félreértések elkerülése végett teszem hozzá: az Újszövetség nem beszél a lélek halhatatlanságáról, sőt

— valószínűleg szándékosan — kerüli a „halhatatlan lélek“ kifejezést. Azonban ez nem jelenti azt, hogy az Újszövetség nem tud halál utáni életről. Ellenkezőleg. Azonban az Újszövetség „életnek“ a szó tulajdonképeni értelmében azt mondja, amit mint örök életet Istentől nyerünk ajándékba. Az Újszövetség arról is tanuskodik, hogy ezt az életet Krisztus által már most, ebben a földi létformában is elnyerjük (Gal. 2, 20; Ján. 5, 24), de végleges, kísértésektől mentes és bűnöktől megváltott tökéletességét csak a feltámadásban érjük el. Ez azonban azokra vonatkozik, akik Krisztusban hisznek és Krisztusban, a Szentlélek által élnek¹⁰⁾, de nem terjeszthető ki mindenkire, „az ember“-re.

Amit Pál apostol II. Kor. 5, 1—10 sokat vitatott mondataival mond, az is csak ebben az összefüggésben érthető. Nyilvánvaló, hogy az apostol itt képies kifejezéseket használ. Ez magában véve is lehetetlenné teszi, hogy a képies kifejezésekből olyat olvassunk le, ami túlmegy a kifejezéseken. De nyilvánvaló az is, hogy az apostol itt sem érvel annak a görög antropológiának az alapján, mely az embert két egymástól független szubsztanciából állónak gondolja. A „földi sátorház“ nem azonos a „test“-tel és a „nem kézzel csinált, örökkévaló ház“ nem azonos a szubsztancia értelmében vett lélekkel. Hiszen az „örökkévaló ház“-at az apostol nemcsak „menyyei“-nek mondja, hanem „mennyeben levő“-nek is. A 4. vs. kifejezése emlékeztet ugyan a platonikus dualizmusra: „e sátorban... sóhajtozunk megterhelhetvén“, de csak addig, amíg azt tételezzük fel, hogy e sóhajtozás oka a gyarlóság és tökéletlenség. Pál apostolnál azonban e sóhajtozásnak nem testünk gyarlósága az oka, hanem az, hogy „távol vagyunk az Úrtól“, mert az apostol számára „Krisztusnál lenni“ „sokkal jobb“ (Fil. 1, 23). A sóhajtozás oka tehát nem a test, mint olyan, nem a múlandóság, hanem az, ami Krisztustól elválaszt, t. i. a bűn. Ez azután érthetővé teszi a következőket (v. ö. kül. 10. vs-et!) s az egész szakaszt. Sőt, az apostol arról beszél, hogy „nem kívánunk levetkőztetni, hanem felöltöztetni, hogy ami halandó, (t. i. halandó létformánkat), elnyelje azt az élet. Ez egyenesen ellenmond a görög gondolkodásnak, nevezetesen a lélek halhatatlanságára vonatkozó tanításnak. Hiszen ez utóbbi éppen az ellenkezőjét kívánja annak, amit Pál apostol mond, t. i. hogy a halhatatlan lélek igenis szabaduljon ki a test „börtöné“-ből.

Hangsúlyozni kell azonban a félreértés elkerülése végett, hogy amint az Újszövetség szerint nem lehet tagadásba vennünk a halál utáni létet, úgy tartózkodnunk kell annak a kiszínezésétől. Tartózkodnunk kell a Szent-

¹⁰⁾ Harmati „értekezésének“ egyik alapvető hibája egyebek közt az is, hogy a Krisztus által nyújtott örök életet állandóan összekeveri a halhatatlansággal és a halál utáni étellel. Ha az Újszövetség arról szól, hogy a Krisztusban elhaltak élnek, akkor ez éppen a Krisztusban elhaltakra áll, de nem vonatkozik általában az emberre és még kevésbé bizonyítja a lélek halhatatlanságát. Mert ez az utóbbi éppen azt mondja, hogy a léleknek önmagában, tehát Krisztustól függetlenül van élete, ill. halhatatlansága. Még ha pl. egyébként helyes is volna I. Pét. 3, 18—19 értelmezése Harmatinál (33—34. lap), a következőket: „az elporladt test (sarx) után egy öntudatos személyiség: a lélek (pneuma) marad vissza, aki mint önálló lény életét tovább folytatja“ akkor is helytelen volna, mivel a szóban forgó hely nem vonatkozik az emberre általában, még csak nem is a hívő keresztyénre, hanem Krisztusra. A hely értelmezésére egyébként v. ö. a fentebb elmondottakat.

írás képes fordulatainak (pl. a gazdagról és Lázárról szóló példázatnak) a kiszínezésétől. Bizzuk a halál utáni lét titkát Istenre addig, ameddig majd tökéletesen, „színről-színre“ ismerünk meg.

7. Amint már fentebb említettük, az egyházi tanításban már a Kr. u. 2. század folyamán kapcsolatba hozták a Biblia feltámadáshitét a lélek halhatatlanságáról szóló tanítással. Ennek a tanításnak a befogadása is hozzájárult egyebek közt az újszövetségi eszkatológikus reménység, kiváltképpen pedig a feltámadáshit elszíntelenedéséhez, sőt semlegesítéséhez. Viszont meg kell állapítanunk azt is, hogy a lélek halhatatlanságának a fogalma is megváltozott a keresztyén egyház körében. Ellentéte az ítélet és feltámadás képzetköreivel letompult és inkább a halál utáni létnek a megjelölésévé lett, mindig annak a fenntartásával, hogy a „halhatatlan lélek“ is ítélet alá kerül, sőt nem mentesül — adott esetben — a kárhozat és a második, „örök“ halál alól sem.

Ennek a ténynek a világitásában kell megítélni egyebek közt Luther nyilatkozatait is. Luther nagyon tisztában volt azzal, hogy mit mond az Újszövetség az ítéletről, feltámadásról és örök életről. Nagyon jól tudta azt is, hogy az Újszövetség feltámadás-hite más valami, mint a lélek halhatatlanságának görög képzete. Ezt világosan ki is fejezte az élete utolsó évtizedében tartott s alkalmilag Harmati által is idézett Genesis-előadásában: „A filozófusok közt a legkiválóbbak úgy gondolták, hogy a halál eloldja és kiszabadítja a lelket a testből: miután pedig testének lakásából eltávozott, az istenek társaságához csatlakozik és szabad mindenféle testi sanyarúságtól. Ilyen halhatatlanságról a filozófusok álmodoztak, jóllehet azt kielégítően sem megalapozni, sem megvédeni nem tudták. A Szentírás ellenben egészen másként, t. i. feltámadásról és örökéletről tanít és ennek reménységét oly módon tárja fel előttünk, hogy abban nem kételkedhünk.“¹¹⁾ De hogyan illenek ehhez Luthernek egyéb nyilatkozatai, kül. a prédikációi, melyekben alkalmazza a lélek halhatatlanságának a fogalmát? Az elmondottakból világos, hogy Luther e kifejezést abban a keresztyén, letompított értelemben használja, amelyet fentebb említettünk. De világos az is, hogy Luther e tekintetben is megtartott — részben pedagógiai okokból — közkeletű kifejezéseket, aminthogy a Krisztus poklokra szállásáról mondott prédikációjában is hangoztatta, hogy az okoskodást hagyja és igyekszik egyszerűen, képiesen beszélni.¹²⁾

Ha ezt tekintetbe vesszük, akkor hamarosan észrevesszük, hogy Harmatinak a felhozott idézetei — még azok is, amelyekben a „halhatatlan lélek“ kifejezés előfordul, — tárgyi értelemben nem bizonyítanak. Ezért Harmatinak nem lett volna joga olyan fölényesen szólni azokról a Luther-

¹¹⁾ Luther, erl. op. lat. 2, 83. — Harmati idézi — a saját állításainak erősítésére ugyancsak a Genesis-előadásból: „Scriptura dicit, dormire mit leib und sel.“ Nem veszi észre, hogy Luther evvel a mondattal egészen mást, éppen az ellenkezőjét mondja annak, mint amit ő belőle kiolvas. Ha az ember „testével és lelkével“ szendereg a halál után, akkor a testnek és a léleknek egyforma a sorsa.

¹²⁾ „Denn wir sind ja gottlob so grob nicht, dass wir glauben oder sagen, dass es leiblich so zugegangen sei mit äusserlichem Gepränge... Aber wir lassen beide solche Fragen, Klügeln und Deuten daheimen und reden einfältiglich darvon, dass man mit solchen groben Gemälden fass, was dieser Artikel gibt.“ Erl. 19, 42 k. lap.

kutatókról, akik „elsiklanak ilyen jellegzetes Luther-helyek fölött“ (30. lap). Alighanem valamivel jobban ismerik Luthert annál, semhogy beleessenek képies kifejezések csapdájába.

8. Az elmondottak alapján talán mégis sikerült valamennyire világosabbá tenni a lélek halhatatlanságának a kérdését. Talán világos az is, hogy Harmati nem ok nélkül mondja önmagáról azt, „képzetlen és gyarló“ létére vállalkozott egy bonyolult kérdés megoldására. Csak nem vonta le ebből az egyetlen helyes következtetést. E felett persze hamar napirendre térhetnénk, de nem térhetünk egyszerűen napirendre a fölött, hogy Harmati tévtanokkal és eretnekséggel vádol meg olyanokat, akiknek a tanítása van annyira biblikus és hitvalláshű, mint amennyire az övé, és akik minden igyekezetükkel azon vannak, hogy egyházi életünkben a hitvallás-szerű és biblikus tanítás érvényesülésén munkálkodjanak. Egyházunkban természetesen megvan a joga minden lelkésznek ahhoz, hogy megfelelő hozzáértéssel és szeretettel más lelkésztestvérek nézeteit, tanítását bíráló tárgyává tegye, szükség is van arra, hogy egymást szeretettel figyelmeztessük a hibákra és tévedésekre. Felforgatja és veszélyezteti azonban egyházunk belső életét és jórendjét, ha egymást tévtanokkal és eretnekségekkel vádoljuk, vagy akár másoknak a meg nem értett tanítását szekták tanításával hozzuk kapcsolatba. Ezt az eljárást vissza kell utasítani. A tanítás tisztasága felett való órködés az egyházi hatóságok joga és kötelessége, egyébként azonban nincs jogunk egymást eretnekeknek nyilvánítani.

9. Mi azonban mindebből a gyakorlati következmény az egyházi munka és igehirdetés számára? Ezt kell még néhány pontban röviden összefoglalni.

a) Az egyházi igehirdetésben ajánlatos kerülni a lélek halhatatlanságának a képzetét. A racionalizmus óta ennek a fogalomnak még kevesebb a keresztyén tartalma, mint volt annak előtte. Az is bizonyos, hogy ez a fogalom ma is alkalmas arra, hogy megüresítse az Újszövetség tanítását az ítéletről, valamint arra, hogy az embereket hamis biztonságba ringassa, és végezetül is semlegesítse a feltámadás-hitet. Kiváltképen kerülni kell a temetési szertartásoknál az olyan áldás-formulákat, melyek olyképen szólnak, hogy a halandó tetet eltemetjük, míg a halhatatlan lélek a mennybe száll. Ezek helyett a formulázások helyett sokkal helyesebb olyan újszövetségi helyeket alkalmazni, mint amilyen Fil. 3, 20—21.

b) Helyteleníteni kell azonban azt is, hogy akár igehirdetésben, akár egyébként valaki a lélek haláláról beszéljen és okatlanul durva támadással nekirontson a halhatatlanság egyháziisan átformált képzetének. Nem tudom, megtörtént-e ez valósággal, vagy pedig csak Harmati következtetéseiben fordul elő. Ha megtörtént, mindenesetre helytelennek kell mondani. Nemcsak azért, mert az ilyesféle kifejezés szükségképpen félreértéseket von maga után híveink körében. Ők nem gondolnak ilyen kifejezéseknél arra, hogy a halál fogalma az egyházi szóhasználatban mindenek előtt Isten ítéletére utal s hajlandók a kifejezést biológiai értelemben véve azt gondolni, hogy az illető lelkész tagadja a lélek valóságát. Ez pedig könnyen még nagyobb kárt okozhat Isten ítéletének a biblikus hirdetése és a feltámadás reményiségének ébrentartása tekintetében, mint a lélek halhatatlanságának a képzele, ha azt a hagyományos szintelen egyházi (nem filozófiai) értelemben alkalmazzuk.

c) A helyes keresztyén igehirdetésnek és tanításnak töretlen erővel kell érvényesítenie a Biblia üzenetét halálra, ítéletre és feltámadásra vonatkozólag. Híveinknek meg kell hallaniok, hogy „mindnyájunknak meg kell jelenünk a Krisztus ítélőszéke előtt“ és hogy önmagunkban nincs semmiféle olyan erőnk, amely biztosíthatná, hogy megálljunk az ítéletben és hogy a „halhatatlan“ lélek sem biztosítéka az örökéletnek és feltámadásnak. Viszont éppen olyan nyomatékosan kell hirdetnünk, hogy „Isten nem holtaknak, hanem élőknek Istene“. Luther arra figyelmeztet: „Aki Istenhez beszél, vagy akihez Isten — akár haraggal, akár kegyelmesen — szól, az igazán halhatatlan“ (Weim. kiad. 43, 481, 32 kk.). Isten igéjében van számunkra örök élet (Ján. 6, 68), nem pedig a lélek halhatatlanságában. Ez legyen elég. Ahhoz a gazdag ajándékhoz képest, amelyet nekünk Isten nyújt igéje által, s annak az életnek a valóságához képest, melyet Isten munkál bennünk Szentlelke által s amelyre egykor feltámaszt majd bennünket ama napon, a „halhatatlanság“ gyarló és vérszegény emberi elképzelés. Örvendezzünk azon, hogy a mi Urunk feltámadott a halálból s nem hagyja a halálban az övét.

Karner Károly.

Laikus munkások kiképzése és munkábaállítása.

Hogy a címben foglalt kérdés lelkészegyesületeinkben tárgyalásra kerül, azt valószínűleg igen nagy részben az a körülmény idézte elő, hogy komolyan számolnunk kell magyar evangélikus egyházunkban is a lelkészhiány bekövetkezésével. Ebben az esetben is azonban azzal a ténnyel állunk szemben, amikor Isten kegyelme a rosszat jóra használja fel. Ezzel a kérdéssel ugyanis evangélikus egyházunknak sokkal komolyabban kellett volna foglalkoznia nemcsak most, amikor a lelkészhiány bekövetkezésének lehetősége kényszerít rá, hanem állandóan foglalkoznia kellett volna vele, mert a kérdés elhanyagolása a reformáció irányvonalától való elhajlást és az evangélikus egyházfogalom lényegének szem elől tévesztését jelenti.

Végtelenül szegényesen látja evangélikus egyházunknak hivatásából folyó munkafeladatait az, aki ezeknek a munkafeladatoknak az elvégzését megoldhatónak látja kizárólag a lelkési kar tagjai által. Mindenesetre ma a multhoz képest jelentős változás állott be ezen a téren, mert a mai lelkésznemzedék sokkal több munkafeladatot lát maga előtt, mint a megelőző, ami örvendetes jelenség és valószínűvé teszi, hogy ez a fordulat a lelkészhiány bekövetkezésének lehetősége nélkül is felszínre hozta volna az előttünk fekvő kérdést.

A kérdést azonban még mélyebben szeretném megragadni. Nem elég, ha csupán az esetleg bekövetkező lelkészhiányra, vagy egy az államsegélyek elvesztésével járó politikai változásra való felkészülés feladatát látjuk csupán magunk előtt. Az sem elég, ha valamivel többnek látjuk a reánk váró munkafeladatokat és belátjuk, hogy ezek elvégzéséhez laikus munkatársakra is szükségünk van. Meg kell látnunk, hogy egy eleven egyháznak munkaközösségnek kell lenni, amelyben minden tag végzi a számára felülről kijelölt munkafeladatot és amelyikben senki sem gondolja azt, hogy passzív szerepet tölthet be.

Nem elég tehát azzal a kérdéssel foglalkoznunk, hogy mi módon lehet és kell laikus munkásokat az eddiginél sokkal nagyobb számban toborozni, azokat kiképezni és munkába állítani, foglalkoznunk kell nagyon komolyan, azzal a kérdéssel, hogy hogyan képzeljük el az egész gyülekezetet, az egész egyházat, mint munkaközösséget és hogyan juthatunk el oda, hogy ez a cél legalább a reánk bízott gyülekezetre vonatkozólag minél előbb megvalósuljon.

Lehet, hogy a kérdésnek ilyen felfogása kissé eltér a téma kitűzőinek intencióitól, de az általuk valószínűleg elgondolt szűkebb körű, konkrét feladatok megvalósításának előkészítéséhez is alapvető fontosságúnak látom. Akár a diakonissza és diakónus képzés, akár a különféle egyesületi vezetők képzésének, akár a laikus igehirdetők képzésének, akár evangélikus kolportőrök vagy laikus evangélisták és misszionáriusok képzésének és munkábaállításának a feladatát látjuk magunk előtt, rá kell jönnünk, hogy mindezeket a kérdéseket csak egy harcoló, maga előtt missziói feladatot látó és a maga egészében, tehát minden egyes tagjában munkát vállaló egyház oldhatja meg helyesen.

Azt mondja rá valaki, hogy mindez igen helyes, de a mi gyülekezeteink távol állnak attól, hogy munkaközösségek lehessenek, hanem igen nagy mértékben halott, passzív munkaterületek és éppen azért kell foglalkoznunk a szűkebb értelemben vett laikus munkások kiképzésének és munkába állításának a kérdésével, hogy ezek a lelkeszi kar vezetése alatt felébredhessenek és erőből duzzadó munkaközösséggé formálhassák tétlenségbe és reménytelenségbe dermedt gyülekezeteinket. Ebben sok igazság van. Meg kell azonban fontolnunk a következőket. Addig is, amíg a mostani helyzet áll fenn, nem nyerhet minden életre és munkakészségre ébredt egyháztag különleges munkafeladatra való elhivatást. Tehát már most is vannak olyanok, akiknek azt kell meglátniuk, hogyha nem is lehetnek „kiképzett laikus munkások“, vár rájuk olyan rendkívül fontos munka, amelyikből minden élő evangélikus egyháztagnak ki kell vennie a részét. Azután pedig a különleges munkára elhívottaknak a serege éppen az előbbieknél a táborából toborozódhatnak csak.

Rendkívüli veszélyeket rejt magában, ha olyan módon végezzük a laikus munkások kiképzését és munkábaállítását, ha olyanokat, akiknek az egyház *életével* semmi kapcsolatuk nem volt, tanfolyamokra, iskolákba gyűjtünk össze és a tanfolyamokra, iskolákra nem csak a speciális kiképzés és lelki életben való elmélyítés feladata vár, hanem az iskoláknak kell ezeket a leendő munkásokat lelki életre ébreszteni, s ezeket a még alig felébredt lelkeket állítjuk be mindjárt nehéz, felelősségteljes munkába. Eléggyé sínyli ennek a módszernek a szomorú következményeit egyházunk a lelkeszképzés terén!

A laikus munkások kiképzésének első és alapvető fontosságú iskolája az élő és munkálkodó gyülekezeti közösség kell, hogy legyen. Ott kell megkapnia a leendő munkásnak azt az alapot, amelyre a kiképző tanfolyam vagy iskola továbbépíthet.

Ha tehát a szűkebb értelemben vett laikus munkások kiképzésének és munkába állításának kérdésével foglalkozunk is, az — kivételes esetektől eltekintve — visszamatat olyan feladatokra, amelyek az eleven munkaközösséget alkotó gyülekezetre várnak. A gyülekezetre kell, mint mondtam,

a lelki alapot megadnia; a gyülekezet feladata volna a megfelelő lelki alappal bírók közül azoknak a kiválasztása, akiknek elhivatásuk van különleges munkába való beállításra; a gyülekezetre váró feladat annak a támogatása is, hogy ilyenek a megfelelő iskolába vagy intézetbe eljuthassanak. Ezek után következik a kérdés második része, a kiképzést nyújtó tanfolyamok, iskolák, intézetek feladatkörének a taglalása. Azután jön az utolsó kérdés, a kiképzett munkások munkábaállítása, ami ismét közvetlenül a gyülekezetekre váró feladatot állít elénk, mert hiszen nekik kell a kiképzett munkások munkálkodása számára alkalmat, munkaterületet biztosítani és az ehhez szükséges anyag feltételeket is megteremteni.

Én tehát a bennünket, gyülekezeti lelkészeket elsősorban érintő megalapozó munkával kívánok foglalkozni.

A laikus munkások kiképzését általánosságban két főágra bonthatjuk szét a szerint, hogy a kiképzendő munkásokat elsősorban az ige szolgálatára, tehát valamilyen gyülekezet építő vagy missziói munkára vagy pedig a szeretetszolgálat, a diakonia valamelyik ágának végzésére óhajtjuk-e munkába állítani. Minthogy azonban minden szeretetmunkának elsősorban lelki munkának is kell lennie, tehát a szeretetszolgálat kell, hogy lélekszolgálat legyen, azért a gyülekezetre váró előkészítő munkánál is elsősorban a gyülekezet lelki szolgálatára irányítjuk a figyelmet.

Az egyház alapvető munkafeladata a kegyelmi eszközökkel való szolgálat. A lelkési kar tagjaira vár elsősorban az ige hirdetése. Kivételes esetektől eltekintve, kizárólag rájuk vár a szentségek kiszolgáltatása. Ki kell azonban vennie minden hívő egyháztagnak a maga részét az ige hirdetésének szolgálatából és pedig legelső sorban kinek-kinek a maga családjában. Hogy azonban mindez helyesen történhessék, meg kell látnunk az imádságnak mint munkának és szolgálatnak óriási jelentőségét. Az eleven gyülekezeti közösségnek, az eleven egyháznak imaközösségnek kell lennie. Meg kell látnunk és meg kell láttatnunk minden hívünkkel, hogy semmilyen más munkát nem végezhetünk az egyházban addig, amíg az imádság szolgálatának hűséges végzését meg nem tanuljuk. Valljuk, hogy csak Isten kegyelmének csodája teszi a Szentlélek ereje által az igehirdetés szolgálatára felajánlott emberi beszédet Isten beszédévé, tehát igehirdetéssé, de észre kell vennünk azt is, hogy ez a csoda hívő imádságra adott feleletképpen szokott megtörténni Isten szuverén akaratából és kegyelméből. Ezért tehát a lelkipásztor igehirdetésének a munkájából minden élő egyháztagnak ki kell vennie a maga részét imádsága által.

Úgy vélem, hogy ezen a ponton nekünk lelkipásztoroknak van elsősorban igen nagy megalázkodásra szükségünk. Nemcsak azért, mert szolgálatunkban olyan nagyon kevés az imádság, hanem azért is, mert azt gondoltuk, hogy az igenek tiszta és igaz hirdetése Isten kegyelme után kizárólag a mi készségünktől és jóígyekezettünktől függ. Ne csodálkozzunk, ha olyan magunkra maradt emberek lettünk és annyira nélkülözük az igazi lelki munkatársakat a gyülekezetben, ha azt gondoltuk vagy legalább is gyakorlati magatartásunk szerint azt gondoljuk, hogy az ige szolgálatát emberi oldalról nézve önmagunkban is elvégezhetjük. Rá kell döbbernünk arra és rá kell döbbsenünk a gyülekezetet is, hogy Isten megszólalása kegyelem, ami a hívő gyülekezet közös, porbahulló, tehát alázatos imádságára, imádságos tusakodására jön feleletül. Ez olyan

munka, amelyben nem nélkülözhetjük egyetlen olyan léleknek a közreműködését sem, aki imádkozni tud. Rá kell ébresztenünk a gyülekezetet arra, hogy egyházi életünkben mutatkozó minden bajnak és hiányosságnak okát elsősorban abban kell keresnünk, hogy olyan kevesen vannak, akik vállalják és hűségesen végzik is az Isten kegyelméért való könyörgésnek a szolgálatát. Tudatában vannak-e híveink annak, hogy a mi igazságotunk akkor lehet jobb, eredményesebb, áldottabb, ha a gyülekezet buzgón könyörög érte? Nehéz ugyebár híveinket az érettünk való imádkozásra kérni, mert az ördög az egyik oldalon meg nem engedett gyengeségnek, lealázkodásnak; a másik oldalon pedig saját személyünk túlzott előtérbeállításának tünteti ezt fel előttünk. De mennyivel jobban összeforrnánk lélekben híveinkkel, ha áthatna az a meggyőződés, hogy az istentiszteletre az áldást közös hívő, imádságos tusakodásunk feleletül kaptuk. Mennyire megerősíti majd híveinket abban, hogy kitartsanak az imádság szolgálatában, ha látják, hogy imádságukra kapott feleletül lelkipásztoruk szolgálata megszenteltebbé, lelkibbé és gyümölcsözőbbé válik!

Ezért végtelenül fontos, hogy hívenket a közös imádkozás gyakorlására megtanítsuk. Akármennyi kritikával viseltetik is valaki az imaközösséggel szemben, azt legalább is be kell látnia mindenkinek, hogy kialakulásukat az a súlyos hiány váltotta ki, hogy egyházunk nem vonta be híveinket idáig az imádság szolgálatába olyan mértékben, mint kellett volna.

Jó volna ezzel a kérdéssel külön, behatóan foglalkozni, de annyit fel kell ismernünk az előttünk fekvő kérdéssel kapcsolatban, hogyha laikus munkásokat akarunk kiképezni és munkába állítani, akkor az ehhez vezető úton az első lépésnek annak kell lennie, hogy az imádság munkájába állítsunk bele egyházunkban mindenkit, aki igazán imádkozni tud.

Bizony végtelen sok a tennivaló egyházunkban! De mégis azt kell mondanunk, hogy fájdalmasan sok az emberi nekibuzdulás, az emberi nagyotakarás, sürgés-forgás azért, mert nekiugratunk titánokként lehetetlen feladatok megoldásának a saját, emberi erőnkkel a helyett, hogy eleget könyörögnénk felülről való erőért és bölcseségért és a helyett, hogy igazán Istentől várnánk a segítséget. Az emberi akarnokok számát szaporítottuk csak egyházunkban, ha az előtt akarunk laikusokat munkába állítani, mielőtt az imádság alapvető szolgálatára rá nem neveltük őket.

Meg kell értetnünk, hogy az eredmény az egyházban sokszor éppen nem az emberek szeme előtt forgolódo munkásé, hanem azé, aki csendben, elrejtetten végzi valahol a csendes kamrájában vagy kirakatban nem álló kis imaközösségben az imádság hűséges szolgálatát. Így kell kiküszöbölnünk azt a súlyos tévedést, hogy csak azt lássák híveink fontos munkának, ami az emberek szeme előtt megy végbe és így kell védekeznünk az ellen, hogy laikus egyháztagok érvényesülési lehetőséget lássanak az egyházi munkában.

Ha híveink megtanulnak hittel imádkozni és az imádságra úgy nézni, mint felbecsülhetetlen értékű lelki szolgálatra, amit másokért végezhetünk, akkor majd észre fogják venni azokat a kisebb-nagyobb külső munkafeladatokat is, amelyek az egyházi életben éppen őreájuk várnak.

Az imádság után következő munkafeladat, amelyből minden élő egyháztagnak ki kell vennie a maga részét, a lelki közösség ápolása. Az egyház a szentek közössége. Közösség nélküli keresztyén: fából vaskarika.

A közösséget ápoljuk elsősorban az istentiszteletek látogatásával, a rendszeres úrvacsoravétellel. De ez nem minden. Furcsa istentiszteleti közösség az, amelyiknek a tagjai a magánéletben teljesen idegenek egymás számára, mégcsak nem is ismerik egymást. Furcsa közösség az is, ha az istentiszteleten egyaránt megjelenő ismerősök a templomon kívül, a magánérintkezésben egyáltalában nem foglalkoznak az igével, amelyik az istentiszteleten állítólag komolyan foglalkoztatta őket, ha sohasem borulnak le együttesen imádkozni. Élő keresztyének nemcsak az istentiszteleti közösségre van szüksége, hanem feltétlenül szüksége van a személyes érintkezés alkalmával megvalósuló lelki közösségre, szüksége van legalább egy-két olyan lélekre, akikkel beszélgetést folytathat és szüksége van egy két-három lélekből álló kis közösségre, amelyben együtt énekelhetnek, imádkozhatnak, foglalkozhatnak az igével és lelki beszélgetést folytathatnak. Ennek a közösségnek a legtermészetesebb kialakulási területe a család. Kibővíülhet azután a szomszédsági, rokonsági és egyéb természetes kapcsolatok útján. Legmegfelelőbb megvalósulási formája az evangélikus háziistentisztelet. Mindez azonban gyülekezeteinkben meglehetősen hiányzik. Még mi lekipásztorok is milyen nehezen jutunk el az egymással való találkozásnál a lelki beszélgetésig. Mutatja ez azt, hogy az igazi lelki közösség megvalósulása az egyház tagjai között olyan munkafeladat, amelyikhez sok komoly igyekezetre, sóvárgó vágyakozásra, igazi szeretetre és felülről való erővel és bölcseséggel való szolgálatra van szükség. Ez egész életre szóló és soha befejezéshez nem jutó munkafeladat. Megvalósulása mindig Isten kegyelmének drága ajándéka.

Nem homályosult-e el túlságosan ennek a munkafeladatnak a meglatása híveink körében, vagy még előttünk, lekipásztorok előtt is. Nem volna azonban szabad „nagyobb” munkát bízni olyanra, aki még eléggé nem gyakorolta magát a közösség kialakításának kicsiny, de végtelenül fontos munkájában. Nem volna szabad laikus munkássá való kiképzésre gondolni olyan emberrel kapcsolatban, akinek a lelki élete még egyáltalában nem igényli a személyes lelki közösséget és nem végzett hűséges munkát azért, hogy Isten kegyelme adjon néki is ilyen kis közösséget természetes környezetében.

A lelki közösség szolgálatával már együtt jár az igének a szolgálata bizonyágtétel, lelki beszélgetés és az ige közös tanulmányozásának a formájában. Hozzá kapcsolódik a keresztyén életnek az a legmeggátolhatatlanabb szolgálata, amelyet végez az által, hogy egyszerűen megvan, hogy él. Az életnek az illata önmagától árad mindenkiből, akiben az Úr Jézus Krisztusban talált új élet valóban megvan. Nem lehet eléggé inténnünk magunkat és híveinket, hogy életünk legyen ilyen csendesen világitó élet, amelyikből a Krisztus békessége sugárzik.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni ezeknek a munkáknak a fontosságát, amelyeket a látványos dolgokat kedvelő világ még nem is tekint munkának. Ezekben a munkákban kell egy eleven gyülekezet tagjainak egymást támogatni, egymást tanítani és munkaközösséggé összeforni.

Az ilyen gyülekezeti munkaközösségekben nevelkedett egyháztagokból kerülhetnek ki azután azok, akik elhivatást kapnak arra, hogy laikus munkásokká képezze ki őket. Az bizonyos, hogy ilyen munkásokra égetően nagy és sürgető szükség volna minél nagyobb számban.

Mivel nincs már helyem a kérdés további részleteivel foglalkozni, azért befejezésül hadd utaljak Urunk szavára: „Az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába.” Mt. 9, 37—38. Ez a kérdés tehát elsősorban az imádkozásnak a kérdése. Jó, hogyha ezt a kérdést lelkészértekezleteinken igyekszünk megbeszélni és tisztázni. Az eredmény azonban azon fordul meg, hogy tudunk-e ennek a kérdésnek helyes megoldásáért, tudunk-e laikus munkásokért hűségesen és kitartóan imádkozni. Gyülekezeteink imádkozni tudó tagjaival együtt könyörögnünk kell, hogy az Úr küldjön munkásokat az ő aratásába. Ha lesz elég imádság a kérdéssel való foglalkozás mögött, akkor lesz megoldás is, akkor lesznek laikus munkásaink, akkor helyesen oldódnak meg a kérdések egyházunk javára és Istennek dicsőségére.

Túrmezei János
gércei lelkész.

A „lelki egység“ kérdéséhez.

Az utóbbi időben sokszor hallunk és olvasunk nyilatkozatokat a keresztyén lelki egység szükségességéről.

Ezek a nyilatkozatok annál nagyobb súllyal esnek az általános ítélkezés mérlegébe, mert vezető egyházi férfiak részéről, tehát felelős helyről hangzottak el.

Éppen azért a nyilatkozatokra felfigyel az ország közvéleménye. Azok tartalma a társadalom minden rétege előtt közbeszéd tárgyát képezi.

Meg kell állapítani, hogy a nyilatkozatok mindegyikéből nemcsak őszinte vágy csendül ki a lelki egység után, hanem — bár megállapítást nyert, hogy „dogmatikai, kultuszéleti és szervezeti közelebb jutásról csak fantaszták beszélhetnek,” — általában mégis bizakodóan tekintenek a nyilatkozattevők a kérdés megoldása elé. Biznak abban, hogy a sokféle felekezeti rétegeződés ellenére is lehetséges lesz a lelki egységjutás.

Azt, hogy a létező egyházakon felül, a különböző felekezetek egymástól eltérő tanítása, különböző dogmatikai felfogása, kultuszéleti különbözőségei ellenére is fennállhat lelki egység; hogy a Krisztusban igazán hívők egy szent egységben találkozhatnak, lelkileg egyek lehetnek, az Apostoli Hitvallás tanítását elfogadva én is hiszem és vallom. „Hiszek egy közönséges keresztyén Anyaszentegyházat.”

Hiszem, hogy a Krisztusban való hit átfogó, szent egységében találkozhatnak mindazok, akikben mások iránt megértés, testvéri szeretet, türelem és Isten előtt megalázkodni tudó lélek van. Akik tudatában vannak annak, hogy több úton is lehet a Krisztushoz elérkezni és kegyelmet nyerni.

Vannak idők, — bizonyára Isten küldi azokat, — amikor megsokszorozódik a lelki egységet kívánó lelkek száma és erősebben tör fel a lelkek óhaja: helyreállítani a testvéri közösséget, egységbe olvadni a Krisztus szeretetében.

Az előbbi világháború sok testi és lelki nyomorúságának hatása alatt és a kommunizmus lelkeket próbára tevő ideje után a „keresztyén kurzusnak“ nevezett irányzatban jutott kifejezésre ez a vágy.

Nem lehet vitás, hogy a keresztyénség mai szorongatott helyzeté-

nek meglátása és átélése szintén nagyban hozzájárult a lelki egység kérdésének újbóli felvetéséhez.

De bármilyen erős hittel hiszek „egy közönséges keresztyén Anyaszentegyházat“ és bármennyire átérzem is a lelki egység előmozdításának mindnyájunkat kötelező voltát s bár a legnagyobb tisztelettel viseltetem az egység megvalósítása érdekében fáradozó ideális törekvésekkel szemben, a magyar keresztyén egyházak jelen helyzetében nem látom fennállani az egység létrejövésének feltételeit.

Nem pedig azért, mert megítélésem szerint hiányzik a feltétlenül szükséges bizalom, az összeforrasztó testvérszeretet ereje; hiányzik egymás céljainak, törekvéseinek helyes ismerete, az Isten országa érdekében végzett munkának érdem szerint való elismerése és megbecsülése.

Ezek nélkül a feltételek nélkül pedig „lelki egységet“ elképzelni nem tudok.

Ha nem így lenne, akkor nem kellett volna már eddig is annyi lelki harcot átélnünk és annyi fájó tapasztalatot szereznünk...

Hiszen főleg ezeknek a feltételeknek a hiányán tört meg a lelki egység eddig is; ezeknek hiánya állította szembe egymással a különböző felekezetek tagjait.

Olyan épületre akarjuk feltenni a tetőt, amelynek falazatán még nem dolgoztunk, sőt még fundamentum kövei is hiányoznak annak!

Hogy a „lelki egység“ jelszóvá ne színtelenedjék, hanem annak áldásait a keresztyénség meg is tapasztalhasssa, ahhoz feltétlenül szükség van a lelkek gyökeres megváltozására, egymásról alkotott ítéletünk revidálására!...

Ehhez azonban még nagyon sok idő kell és ettől ma még nagyon messze vagyunk.

Mindazonáltal magamban tartottam volna aggodalmamat, ha nem látnék egy nagy veszedelmet is fennforogni, amely elsősorbn minket evangélikusokat fenyeget.

A veszélyt abban látom, hogy a lelki egység kérdésének a nyilvánosság előtt való feszegetése máris zavart idézett elő híveink lelkében.

A lelki egységről elhangzott nyilatkozatokat sokan félreértették, vagy azokat kellően nem is ismerve olyan értelmezést tulajdonítottak nekik, ami a lelkekben bizonytalankodást, eddig táplált meggyőződésük megazulását, a felekezeti öntudat elhomályosodását vonja maga után.

Híveink elveszítik bizonyosságérzésüket egyházunk tanítása és hitvallásunk megingathatalansága felől. A sok helyen amúgy is meggyengült felekezeti öntudat még jobban elszíntelenedik, lazává válik.

Ha hit dolgában is lehet egyezkedni, kompromisszumokat létesíteni, akkor talán nem is olyan bizonyos az, amit eddig előttünk bizonyosnak állítottak és amit mi bizonyosnak hittünk. Talán ahol az erő, a hatalom, a többség, ott van az igazság is?!...

Csudálkozhatunk-e azután, ha az evangélikus öntudat meggyengülésével a reverzálisok szaporodnak és az „egység“ gondolata által megzavart lelkek könnyen cserélik fel hitüket?!... Mert hiszen úgymint egyek vagyunk már!!!...

Dr. Ravasz László cikkét idézem: „A keresztyénség egységének helyreállítására irányuló kísérletek eddig nem vezettek eredményre. Mert

mindegyik úgy képzei az egységet, hogy a másik térjen át az ő álláspontjára. Mikor két egyházat egyesítenek, rendszeren három lesz a kettőből, mert csak egy réteg egyesül, a többi még erősebben megmarad a maga különállásában... Nem azok a buzgóbbak hívebbek, komolyabbak, keresztyénebbek-e, akik ősi hitük és százados különállásuk mellett megmaradnak?..."

Minden jel arra mutat és a lelki egység kérdéséről eddig elhangzott nyilatkozatok értelméből világosan megállapítható, hogy a helyzet ma is ugyanez! Csak azt teszem még hozzá, hogy veszteneivalónk elsősorban nekünk kisebbségben levőknek van.

Azokat, akik a lelki egység megvalósíthatásának kérdésével hitvallási irataink alapján tudományosan foglalkoznak, arra kérjük, helyezték a kérdést a való élet lehetőségei közé és úgy próbálják a kérdést megoldani.

Nem elég az egység lehetőségét tudományos alapon kimutatni, sem annak megvalósulását magas régiókba szárnyaló lélekkel elképzelni! Vannak gyakorlati feltételek is, melyeket számításba kell venni!

Tárják fel az arra hivatottak egymás előtt nyíltan és őszintén: hol miben voltak és vannak a lelki egység akadályai, melyeket feltétlenül el kell tüntetni az útból! S ha már tisztán láthatók a lelki egység megvalósításának lehetőségei, akkor hozzák a nyilvánosság elé a feltételeket.

De egy ilyen nagy horderejű és mindenkit a lelkén érintő fontos kérdésnek pusztán ideális magaslatról való elméleti tárgyalása és annak a nyilvánosság előtt való időelőtti feszegetése; — ha még olyan jóhiszeműek is az ide vonatkozó nyilatkozatok —, szerintem többet árt, mint használ, mert megzavarja a lelkek békéjét, hiú réményekre, téves következtetésekre szolgáltat alapot, végül keserű kiábrándulást és még az eddigénél is nagyobb eltávolodást idéz elő.

Mi, a gyakorlati életben munkálkodó és már eddig is sok szomorú tapasztalatot szerzett lelkészek munkánk eredményességét, híveink felekezeti öntudatának, az evangéliomi tiszta tanra felépült meggyőződésének bizonyosságát féltjük s azért arra kérjük az arra hivatottakat, mielőbb vessenek véget a bizonytalanságoknak, a mendemondáknak, hamis és megtévesztő következtetéseknek azért, hogy megállapítsák a lelki egység gyakorlati lehetőségét és elhárítva annak akadályait, meghatározzák feltételeit.

(Zsidókhöz írt levél: 4, 14 és 10, 23.)

Nagy István

ostffyasszonyfai lelkész.

Egyházi esztendő a szószéken.

Húsvét után 1. vasárnap.

A vasárnap jellege. Húsvétra következő vasárnap vetették le a nagy-szombat éjszakáján megkeresztelt katechumének fehér ruhájukat („fehérvasárnap“) és éltek első alkalommal az úrvacsorával. A keresztséggel való kapcsolatból érthető a nap introitus-ának (I. Péter 2, 2: „Quasi modo geniti... Mint most született csecsemők...“) és epistolájának vezérgondolata: az újjászületés. A vasárnapnak húsvétal való összefüggése magya-

rázza az evangéliumi perikópa kiválasztását, bár ez is emlékeztethette a gyülekezetet a keresztség ajándékára (Szentlélek, bűnbocsánat).

A vasárnap liturgiai jellegében tehát a *húsvéti üzenet továbbzengése* és a *keresztségre emlékezés* jut érvényre.

Az oltári ige: I. János 5, 1—5.

A szószéki ige (János 20, 19—31) **jelentése.** Két, tartalmában *húsvéti* történetből áll alapigénk.

Ezek a húsvéti történetek nagypéntek, áldozócsőtörtők és pünkösöd tényét is magukban hordozzák. Alapigénkben a feltámadott Jézus hangsúlyozottan a *megfeszített* Krisztus (kezein és oldalán a sebek helyei: 20. 27. v.). Ugyanakkor a bezárt ajtókon keresztül jár a földi korlátok alá már nem vetett megdicsőült, mennyei Úr (19. 26. v.). Tanítványainak pedig pünkösdi ajándékot ad: Szentlelket (22. v.).

Igénk tehát marokra fogja, ami a keresztyén ember számára sohasem eshet szét darabjaira: Jézus halálát, feltámadását, megdicsőülését, Szentlelkének küldését. Ez a négy tény az üdvtörténet drámájában *egymás után* következik, de a textus nyomán világossá válhat előttünk, hogy felbontatlan egységbe olvad. Külön-külön egyiket sem lehet megragadni, csak együtt. — A húsvét után következő vasárnapok egyébként is — az ó-egyházi perikókákra és az egyes vasárnapok liturgiai jellegére tekintve — nagypéntek, húsvét, mennybemenetel és pünkösöd „között” mozognak.

I. 19—23. v. A húsvéti küldetés. Jézus küldetését tanítványai *folytatják* a világban („Amiképpen engem küldött az Atya, én is *akképpen* küldelek titeket“, 21. v.). Isten munkája nem szakad meg Jézus halálával vagy mennybemenetelével a földön, hanem töretlenül tovább folyik.

A tanítványok küldetésének tartalma: egyeseknek a *bűnbocsánat* *hirdetése*, másoknak *bűneik „megtartása“* (23. v.). Az apostoli szolgálatnak mindig kettős az eredménye: kegyelem és ítélet. Nem kétséges, hogy az Isten szíve szerint való feladat: a *bűnbocsánat* adása. A másik csak a köré fonódhat mint elő- vagy utó-hang — amikor szükséges, — de maga a dallam a bűnbocsánat tiszta hangjaiból áll.

A küldetésnek feltétele: a *Szentlélek elnyerése* (22. v.). Igazi apostoli szolgálat egyedül Isten Szentlelkének nyomán támadhat. Nélküle emberi próbálkozás, de nem Jézus Krisztus küldetésének folytatása bármilyen Jézus nevében folyó munka.

A *gyakorlati alkalmazásnál* kettőre hívhatjuk fel a gyülekezet figyelmét: *a) Az apostoli szolgálat folyik a világban, közöttünk is.* Még pedig a feltámadott Krisztus megbízásából! Isten Szentlelkének erejéből! Alkalmat ad ez az ige arra, hogy az egyház szolgálatát, papok és nem-papok munkáját, magát az ige hirdetést helyes megvilágításba helyezze: nem emberi vagy bármilyen földi indokokból, csupán emberi erővel történik mindez. Még szükségesebb, hogy az egyház szolgálatának *célja* is világossá váljék. Ez a cél pedig — milyen egyszerű, közérthető — a személyes bűnbocsánat.

b) Ez a szolgálat reánk is vár. Alapigénk nyomán a lelkipásztori küldetés és feladat villan elénk elsősorban. De *evangélikus* meditáció nem korlátozhatja a textus jelentését az „egyházi hivatalra“. Jézusnak a 22—23 versekbe foglalt igéje *minden keresztyéné.* A *keresztségben* (v. ö. a vasárnap jellegével) mindnyájan részesedtünk Szentlélekben, bűnbocsánatban és az „egyetemes papságra“ elhívásban. Luther például hangsúlyozta, hogy a magánygónásban — ahol alapigénk a legpregnansabb formát öltötte s ahol a legnagyobb egyszerűségében és legmélyebb tisztaságában válik valósággá

Jézus megbízása (bár szó sem lehet róla, hogy csak erre korlátozódhat-nék), — a pap a bűnbocsánatot nem papi tiszténél fogva hirdeti, hanem mint keresztyén testvér a keresztyén testvérnek. (Ennek megfelelőleg Luther szerint titkos gyónásra akármelyik keresztyén testvérhez mehetünk.) Minden keresztyénre áll Jézus kötelezése, hogy a maga helyén a bűnbocsá-nát evangéliumának hirdetője legyen.

II. 24—29. v. A húsvéti bizonyosság. Tamás nem hajlandó hinni apostoltársai szavának, míg maga meg nem tapasztalja érzékszerveivel Jézus feltámadásának valóságát (24—25. v.). Jézus végtelen lelkipásztori szeretettel segítségére megy a hitetlen Tamásnak, de egyszersmind mélysé-gesen megszegényíti: 27. v.

A történetnek *kettős csúcsa* van. Az egyik *Tamás hitvallása*. Ebben összegeződik húsvét eredménye a tanítványok lelkében (Büchsel). A hús-véti ígéhirdetések végső feladata, hogy ide vezessenek: Jézus Krisztusban az *én* Istenemnek és az *én* élő Uramnak személyes megismerésére és el-fogadására (28. v.).

A történetnek másik csúcsa szinte Tamás kikapcsolásával *közvetlenül nekünk szól*. Jézus szeme előtt megjelenik a keresztyének végtelen sora, akiknek kételkedését nem győzheti meg már testi megjelenéssel, miként Tamását. Nékik, nekünk hagyja az ígét: 29/b. v. A mennybemeneteltől Jézus Krisztus visszajöveteléig az Ő valóságának elismerése nem a látásnak, ha-nem a vak *hitnek* a dolga. Boldogok, akik a tanítványok reánk maradt bizonyágtételére, a biblia és ígéhirdetés szavára eljutnak Tamás hitéig és hitvallásáig.

Húsvét után 2. vasárnap.

A vasárnap jellege. „*Misericordias Domini*“ - nevét a vasárnap a zsol-tárversből kapta: „*Az Úrnak irgalmasságát örökké éneklek.*“ Az Úrnak az irgalmasságát az ó-egyházi evangélium és epistola a „*Jó Pásztor*“ alakjá-ban állítja elének. A napot „*Jó Pásztor*“-vasárnapjának is nevezhetjük.

Az oltári ige: I. Péter 2, 21—25.

A szószéki ige (János 10, 11—16) jelentése.

A „jó pásztor“ képzele mögött ószövetségi mult áll. Az őtestámen-tum a *nép vezetőit* nevezi pásztoroknak. A próféták felemelik szavukat „*Izráel pásztorai*“ ellen, akik nem teljesítették pásztori kötelességüket és kezükön romlásra jutott a nyáj (Ez. 34, 1—10). Majd megcsendül a felsé-ges ígét: *Isten* maga lesz gondoskodó pásztorra népének, — s feltűnik az ószövetség látóhatárán az *igazi Pásztor*, a *Messias* alakja (Ezs. 40, 11; Ez. 34, 11—31). A pásztor képében tehát eggyé olvad a *vezéri* vonás, a *messiási* gondolat és a *lehajló, gyengéd szeretetnek* kifejezése (ez utóbbi-hoz lásd Ezs. 40, 11; Ez. 34, 15—16, stb.). Amikor Jézus a képet önar-c-képül veszi, mind a hármat állítja: Ő az *igazi Vezető*, Isten megígért küldötte, Isten pásztori szeretetének megtestesítője. Mivel az idők folya-mán a „jó pásztor“ képe romantikus ellágyításon ment keresztül, nem árt, ha figyelembe vesszük, hogy a kép Jézus Krisztus királyi uralmát és „dik-tatatórikus“ hatalmát is tükrözi.

A jó pásztor és nyája, kép nélkül: Jézus Krisztus és népe, Egyháza — ezt az összefoglalást adhatjuk alapigénknek.

1. A textusból elénktáru *Jézus Krisztus hűséges, őriző, gon-doskodó és önfeláldozó szeretete óvái iránt.*

Ezen a gondolatkörön belül három mozzanat lép előtérbe: A juhok

tulajdonai a pásztornak (12. v.). János evangéliuma gyakran hangsúlyozza, hogy Jézusnak *sajátjai* vagyunk (10, 29; 17, 12). Jézus szeretetének és hűségének éppen ez az alapja! — Azután: *Jézus hűsége a veszedelem idején* (12. v.). Ha jön a farkas, a béres elhagyja nyáját, de nem úgy a pásztor. „Farkas“ alatt nemcsak a sátnra kell gondolnunk, hanem mindenfajta veszélyre és támadásra, ami csak Isten gyermekeit és népét érheti ezen a világon: kísértések, üldöztetés, testi-lelki nyomorúság. Jézus harcba száll övéért. — Végül: Jézus ebben a harcban kitart egészen a *teljes önfeláldozásig*. Hűsége mindhalálig tartó hűség. „A jó pásztor életét adja a juhokért“ (11. 15. v.). Jézus halála mint pásztori szeretetének és hűségének a teljessége világít felénk az igéből.

Ebben a leírásban a húsvét előtti és húsvét utáni Krisztus alakja összefolyik. Ez a hűséges, őriző, életáldozó szeretet jellemezte *földi életét*. De ugyanezzel a szeretettel védi és kíséri ma is a *Feltámadott* övét és népét. Éppen az a csodálatos, hogy számunkra Jézus irántunk való szeretetének nincsen vége a soha felül nem multható *legnagyobb hűséggel, legnagyobb védelemmel, legnagyobb áldozattal*, amit értünk tett —: nagy-péntekkel. Hanem tovább kísér az élő Jézus szeretete, hűsége, védő karja minden napon, életünk változásai közepette.

Ime, Jézus szolgáló szeretete!

2. Alapigénkben azután elélnktárul *Jézusnak és övéinek személyes, bensőséges közössége*. „Amiként ismer engem az Atya, és én is ismerem az Atyát“ (15. v.), akképpen „ismerem az enyéimet és engem is ismernek az enyéim“ (14. v.). A „közösséget“ igénk az „ismer“ szóval fejezi ki. Az „ismerni“ itt nem intellektuális ismeretet, hanem személyes megismerést jelent. Érthetőbbé válik a szóhasználat, ha meggondoljuk, hogy ember és ember között is az igazi, kölcsönös megismerés teremti, sőt jelenti az igazi közösséget.

Krisztussal való közösségünknek *mintája* az Atya és Fiú teljes, mély-séges közössége. Hangsúlyozza igénk a viszonynak *kétoldalúságát, kölcsönösségét* is. Jézus ismeri az övét, de az övéinek is ismernie kell Őt. Aki nincsen Jézussal tudatosan személyes közösségben, az nem tartozik az Ő népéhez (Büchsel).

Ime, Jézus közösséget vállaló szeretete!

3. A textusból végül nyilvánvalóvá válik *Krisztus népének, az Egyháznak „nyitottsága“ és egysége*. Jézusnak vannak *más juhái*, akiket Isten néki adott, de most még nem tartoznak gyülekezetéhez (16. v. — 10, 29; 11, 52). Feljűk indul Jézus pásztori szeretettel, hogy előhossa őket. Ez a pásztori szeretet *missziója!* Jézus népe lezárhatja-e határát a pogány világ vagy a zsidó nép felé,*) amikor Ura vonzó, hívogató szeretettel tekint szét a világban?!

A másik pedig: *egyház egysége*. A 16. versben ugyan az utolsó mondat helyes fordításban így hangzik: „És lesz egy *nyáj* és egy pásztor“

*) Félreértések elkerülése végett: ezzel nem érintjük a zsidósággal szemben fellépő *nemzetpolitikai* meggondolást, tisztára keresztyén, egyházi síkon maradunk; amúgyis végzetesen összekuszálta a zsidókérdés egyházi vonatkozásait az a téves gondolat, hogy a kereszttség felvétele egyet jelent magyar asszimilációval; az egyház zsidómissziójának nem lehet az a célja, hogy zsidókat a magyarságba csempésszen, hanem az, hogy Jézusé legyenek.

(tehát nem „akol“), ez azonban nem csökkenti az egység követelését. Igaz, hogy ennek a versnek alapján hinnünk kell, hogy a Pásztor minden külső szétszakadozottság ellenére is megtartja nyájának egységét. De hiszen éppen ezért kell óhajtánunk és munkálnunk, hogy Jézus Krisztus mai népe ezt komolyan is vegye és ne csúfolja meg Urának nyíltan kimondott akaratát.

Íme, Jézus egybegyűjtő szeretete!

Ha az alapigének ezek az elsődleges üzenetei nem töltenék ki igehirdetésünk kereteit *akkor* lehet csak szó arról, hogy textusunk nyomán a *keresztyén pásztori szolgálatról* beszéljünk, — szemben a béresmunkával —: mindazoknak felelősségéről és köteletségéről, akikre vezetés hárul és lelkek bizáltak az egyházban (papok, tanítók, szülők, stb.).

Húsvét után 3. vasárnap.

A vasárnap jellege. A vasárnap latin neve: *Jubilate! Örüljete!* (66. zsolt. 1. verse). Témája: a szomorúságon is átfénylő *keresztyén öröm*.

Az oltári ige: I. Péter 2, 11—20.

A szószéki ige (János 16, 16—23/a) **jelentése.** Alapigénk Jézusnak halála előtt tanítványaihoz intézett „*búcsúbeszédéből*“ való.

A 16—19. versekben Jézus halálára és feltámadására céloz. „Egy kevés idő és nem láttok engem“: közeleg Jézus halála, amikor a tanítványok elvesztik szemeik elől Urukát. „És ismét egy kevés idő és megláttok engem“: rövid ideig fog tartani Jézus távolléte a halálban.

A következőkben Jézus *a tanítványok nagypénteki szomorúságáról és húsvéti örömről* szól: 20—23/a. v. Szomorúságuk oka, hogy elvesztik Jézust; örömük forrása, hogy újra meglátták. A szülőasszony példáján mutatja meg Jézus: hogyan változhat a mély szenvedés és fájdalom minden kint elfelejtő örömmé (21. v.). Ezzel a hasonlattal azt is hangsúlyozza, hogy szomorúságuk csak átmeneti lesz, rövid ideig tart (v. ö. „*keves idő*“). Húsvéti örömüknek viszont soha nem lesz vége (22. v. — A tanítványok húsvéti örömét lásd János 20, 20. v.-ben). A feltámadás napja — amely János evangéliumának látásában gyakran összeesik pünkösddel (v. ö. János 20, 22) — meghozza minden gyötrő kérdésükre a feleletet (23/a. v.). A 20/a. v.-re is figyeljünk: a tanítványok nagypénteki szomorúságának éles ellentéte a világ nagypénteki öröme!

Néhány meditációs gondolat:

1. *A keresztyén ember számára az élet: Krisztus.* A tanítványok szomorúsága Jézus halála felett azt jelenti, hogy Jézus volt számukra minden az életben, ezért rendültek meg mélységesen a nagypénteki események miatt. Csak így lehetett soha el nem múló örömmé életükben húsvét. Az az ember, akinek számára az élet nem Krisztus (Filippi 1, 21), soha nem tapasztalja meg a keresztyén örömet, de nem is keresztyén ember.

2. *Csak szomorúságon át juthatunk örömrre.* Ezt az utat nem lehet megtakarítani. „Boldogok, akik *sírnak*, mert ők megvigasztaltatnak“ (Máté 5, 4). „Az Úr öl és elevenít, sírba visz és visszahoz“ (I. Sámuel 2, 6); ez az Isten „*módszere*“. A szenvedésben születik meg a keresztyén ember nagy öröme, jegyzi meg Doerne a 21. vershez. Ne féljünk tehát a *keresztyén szomorúságtól*: bűneink felett, Isten szerint való megszorodástól (II.

Kor. 7, 9—10); az Istentől vett megpróbáltatások fájalmától; a világnak az egyház vesztére törésétől (20. v.).

3. *A keresztyén ember örömeinek forrása: húsvét.* A feltámadott Krisztus jelenléte ad elvehetetlen örömet (22. versben: „senki el nem veszi tőletek a ti örömötöket“ — jelen idő!). Ez az öröm független hangulatok változásától, külső körülményektől, mert egyedül Jézus biztosítja, aki velünk van „minden napon mind a világ végezetéig“.

Húsvét *után* vagyunk! Él a feltámadott Krisztus! *Ezért örüljete!* — ebben csendülhet ki igehirdetésünk.

Húsvét után 4. vasárnap.

A vasárnap jellege. „*Cantate*“ (Énekeljete) — nevét a vasárnap a 98. zsoltár első verséből nyerte: „Énekeljete az Úrnak új éneket, mert csodadolgokat cselekedett“. Az előző vasárnapon húsvét tényéből fakadt a felhívás az öröme, itt pünkösdi indít a hálaadó énekekre.

Az oltári ige: Jakab 1, 16—21.

A szószéki ige (János 16, 5—15) jelentése. Alapigénk — az előző vasárnaphoz hasonlóan — Jézus búcsúbeszédének egyik részlete. Igazában csak akkor érthetjük meg, ha elolvassuk *hátterét*, a közvetlenül megelőző szakaszt: 15, 18—16, 4. E szakaszban Jézus felkészíti tanítványait a világ bekövetkező gyűlöletére és üldözésére. Érthető, ha ilyen jövődő elé kerülve a tanítványok szívét összeszorítja a *félelem* (6. v.). Hiszen Jézus eltávozik az Atyához (5. 7. 10. v. — mennybemenetel!), ők magukra maradnak, szemben egy ellenséges világgal! Gyötrő félelmükre és aggodalmaikra ad Jézus *vigasztalást* alapigénkben azzal a pásztori melegséggel és szeretettel, ami végigvonul a búcsúbeszédeken s előző vasárnapi textusunkban is érezhető volt.

Jézus *vigasztalása* ennyi: *Jobb* lesz néktek, ha elmegyek. Távozásom nem vesztés, hanem nyereség. Mert elküldöm a *Szentlelket*. (7. v.) *Jézusnak testben való jelenléte helyett a Szentlélek jelenlétében részesülnek a tanítványok.*

A Szentlelket textusunk két kifejezéssel jelöli. Mindegyik a Szentléleknek más és más munkájára világít rá. E két megjelölés köré csoportosul igénk többi része: 7—15 v.

1. A *Szentlélek: paraklétos* (7. v.) — Magyar bibliánk „Vigasztaló“ szóval fordítja. A görög szó annyit jelent, hogy: *segítő, oltalmazó.* (A „védőügyvéd“ fordítás szellemes és megfelel a versek értelmének, de a szónak ez a jelentése filológiailag nem igazolható). A *Szentlélek a tanítványok segítségére siet, melléjük áll a világgal szemben. A Léleknek ezt a munkáját a 8—11. versek írják le.* „Meggyözi“ (ez a 8. versben a „megfeddi“ eredeti görög szavának a jelentése) a világot, hogy nincs igaza: nem Jézus volt a bűnös és „nem a tanítványok hite a *bűn*, hanem a világ hitetlensége Jézussal szemben“*) (9. v.); nem az az *igazság*, hogy a „világ Jézust istenkáromlóként kivégezte, hanem az, hogy Jézus az Istenhez, az Isten dicsőségébe jutott“ (10. v.); „az *ítélet* sem az, ami Jézussal történt,

*) Az idézőjelbe tett mondatok Büchsel exegézisét tartalmazzák e nehezen érthető versekről.

hanem ami a világ fejedelmével végbement“ Jézus halála és feltámadása által (11. v. — v. ö. 12, 31).

2. A Szentlélek: „az igazság Lelke“ (13. v.). Így is kiegészíthetjük: a keresztyén igazság Lelke. *Mert a Szentlélek munkája az lesz a tanítványokban, hogy megvilágítja Jézusnak most még elrejtett mondanivalóit* (12. v.) és *elvezet a hit igazságainak teljes megismerésére* (13. v.). A Szentléleknek ez a munkája — a 12—15. versek szólnak róla — kettős értelemben is elválaszthatatlan Jézus Krisztustól: a) *Nincs a Szentléleknek saját, külön tanítása*, mindent Jézus Krisztustól vesz (Jézus pedig az Atyától — 15/a. v. — a Szentháromság köre bezárul): 14/b. 15/b. v. Csak azt mondhatja, amit maga is hall Krisztustól, Krisztus pedig Istentől: 13/b. v. b) *A Szentlélek kijelentése Jézus Krisztus még teljesebb megismerését, az ő dicsőségét szolgálja*: 14/a. v. — A Szentléleknek Krisztushoz kötöttsége, s a tanítása elé vetett határ örök mementő, hogy a Szentléleknek a biblián túlmenő belső sugallataira nem lehet hivatkozni! Luther szavaival: a belső ige elválaszthatatlan a külső igétől.

Mi, mai keresztyének, abban az időben élünk, amit Jézus tanítvánvai számára „jobb“-nak nevezett (7. v.). Krisztus ugyan testben láthatatlan, Atyjánál van a mennyben. De ez az idő a Szentlélek jelenlétének és munkájának áldott időszaka. Jézus testi látása helyett a Szentlélek munkájának lehetünk elfogadói, szemléltői és eszközei. A Szentlélek részesei, aki Jézus Krisztus jelenlétét és munkáját nem töredékesen helyettesíti, hanem csodálatosan biztosítja, továbbviszi és beteljesíti.

Világosodjék meg tehát ige hirdetésünkben a Szentléleknek kettős munkája: a világot meggyőző és az egyházat tanító, a hódító és az elmélyítő, a missziói és a reformátori.

Lássuk meg: ma is meggyőzi a hitetleneket, elvezeti bűneik, Jézus igazságának, és a sátán megítéltetésének megismerésére. Ugyanakkor pedig ma is vezetgeti a hívőket, a keresztyéneket a bibliának, a keresztyén igazságnak, Jézus Krisztusnak, az Isten csodálatos világának egyre mélyebb megismerésére.

Ha az ige hirdető fel tudja hívni a figyelmet ezekre a tényekre és megnyitni a szemeket a Szentlélek munkájának látására, akkor ez már maga *indítást* fog adni. Serkentést a világtól meg nem félemlő, védelem helyett támadásra lendülő bátor, hódító *misszióra* idebent és odakint. Nem kell meghunyászkodva és gyáván állnunk a keresztyénségtől idegen, sőt vele szemben sokszor ellenséges világban. Oldalunkon a Szentlélek meggyőző munkája és az igazság! — A Szentlélek megvilágosító munkájának a szemlélete pedig szívünkbe égeti a *könyörgést*: vezéreljen el bennünket is minden igazságra, mutassa meg megfeszített és élő Krisztusunkat, mélyítse el hitünket.

A Szentlélek munkájának látása végül is ajkunkra adja a *hálaadó éneket*. „Nemcsak a régi dolgokról, amelyeket egyszer Krisztus tett, hanem az új éneket *mai* dicsőségéről és *holnapi* végső győzelméről“ (Doerne).

Húsvét után 5. vasárnap.

A vasárnap jellege. A vasárnap neve: „*Rogate*“ („*Kérjetelek*“!). A nap témája: *a keresztyén imádság.*

Az oltári ige: Jak. 1, 22—27.

A szószéki ige (János 16, 23/b—33) **jelentése.** Alapigénk Jézus búcsúbeszédeinek utolsó részét tartalmazza. Amint láttuk, a búcsúbeszédekben Jézus előkészíti tanítványait halálára, feltámadására, mennybemenetelére és Szentlelkének elküldésére. Textusunkban ismét mind a négyre találunk utalást.

A 23/b—27. versekben „eljö az idő“, „azon a napon“ — megjelölés *húsvétra* vonatkozik, amely — az előző vasárnapokon erre is felhívtuk a figyelmet — egyszerűsrimd *pünkösdöt* is magában foglalja. (A 22—23. versekben nyilván a húsvéti viszontlátásra céloz, a 25. versben pedig félreérthetetlenül a Szentlélek munkájára hivatkozik Jézus. A Jézus nevében való kérésnek az ismétlődése viszont mutatja a kettőnek egységét.)

A 28. vers visszaidézi karácsonyt („Kijöttem az Atyától és eljöttem e világba“) és előremutat a *mennybemenetelre* („ismét elhagyom e világot és elmegyek az Atyához“).

Jézus a tanítványok fellelkesült válaszára és hitvallására (29—30. v.) elfogatásának és halálának hatására figyelmeztet, amikor mindenki magára hagyja, egyedül az Atya marad vele (31—32. v.). A 32. versben tehát az „ime eljö az óra és immár eljött“: *nagypénteki időmegjelölés.*

Igy változik textusunkban a „*látóhatár*“. Néha mintha összefolyának az események, de mégis *megkülönböztethetőleg* szétválnak.

Alapigénk mondanivalóját így foglalhatjuk össze: *Eljön az imádságnak, a megértésnek és a nyomorúságnak órája.*

1. Húsvét és pünkösd hozza el az *imádság óráját*: 23/b—24. 26. 27. vers.

Igénk nagy biztatás a *kérő* imádságra. Megszorítása: *Jézus nevében* kell kérnünk. „Jézus nevében“ — ez nem azt jelenti, hogy Jézus „szellemében“, hanem azt, hogy Jézus Krisztusra hivatkozva, még pedig (ezért hozza húsvét és pünkösd az imádság óráját!) az értünk megfeszített, élő Urunkra, akit megismertünk a Szentlélek fényében. Természetesen nem arról van szó, hogy imádságaink végére odabiggyesztjük a „Jézus nevében“ formulát, hanem arról, hogy Jézus érdemére, az Ő váltságára támaszkodva lépünk az Isten elé.

Ez már átvezet a következő gondolathoz: elérkezett az imádság órája, *mert az Isten szeret bennünket* (27/a. v.). Ezért fordulhatunk bátran, teljes bizodalommal az Istenhez mint szerető gyermekek szerető atyjukhoz (v. ö. Kis Kátéban a Mi Atyánk megszólításáról mondottakat!).

Az Isten szeretete és Krisztus érdeme: ez minden imádságunknak s általában Istenhez való gyermeki viszonyunknak alapja. Alapigénk reámutat mind a kettőre. *Egyrészt* az Isten szeretetére: még arra sincsen szükség, hogy Jézus kérje értünk az Istent*) (26/b. v.), mi magunk kérhetjük őt, hiszen szeret bennünket (27/a. v.). *Másrészt* ugyanilyen élességgel vetítődik fény Krisztus váltságára. Isten szeretetét *Jézus által* nyertük el és tarthatjuk meg. A „Mi Atyánk“ Jézus ajándéka. Ezért mondja a 27. vers: Isten szeret minket, mert mi szeretjük Jézust és hiszünk benne. *Nincs joga az Isten szeretetében bizakodnia, de imádkoznia sem annak, aki nem hisz Krisztusban, a Krisztus-szerzette bűnbocsánatban és megváltásban.*

Jézus nevében mondott és Isten szeretetével számoló imádság a *meghallgattatás* ígértét bírja. „Amit csak kérni fogtok... megadja néktek“ (23. v.). A meghallgattott imádságok pedig teljessé teszik a keresztyén ember *örömét* (24/b. v.).

*) Ez persze nem érvényteleníti az Újszövetségnek több helyen előforduló drága ígértét, hogy Jézus Krisztus szüntelenül imádkozik értünk az Istennél.

Itt az alkalom, hogy tanítsuk és buzdítsuk gyülekezetünket *imádkozni*. Tegyük világossá, hogy keresztyén imádságról csak Krisztus váltsága és Isten szeretete alapján lehet beszélni. Az *igazi imádság Jézus Krisztustól elválaszthatatlan*. Ennek hangsúlyozása annál szükségesebb, mert ami kevés imádság még fakad híveinkben, felelőtlenül számol azzal, hogy Istennek ki kell szolgálnia őt s nem kapaszkodik bele kéréseink egyetlen „jogalapjába”: a Jézus Krisztus által elnyert bűnbocsánatba. — Igénk azután arra indít, hogy nagy és kicsiny dolgokat egyaránt *szabad* kérjünk Istentől. A kérő imádság a keresztyén ember örök imaformája ezen a földön, amit közben-közben áttör a hálaadó és dicsőítő imádság, de azt soha háttérbe nem szoríthatja. Mindig úgy állunk Isten előtt, mint szegény koldusok, akiknek szüntelenül kérniük kell. — Reávilágít igénk arra is, hogy az imádkozónak bizonyosnak kell lennie a *meghallgatásban*. Az „ámen“-t szívből kell minden imádságunk után Luther Márton értelmében elmondanunk (Kis Káté!).

2. Pünkösöd hozza el a *megértésnek* óráját: 25. v. A tanítványok lelkében Jézus személye, életének eseményei, igéi mind-mind a Szentlélek hatására világosodtak meg. Igéhallgatásunknak, bibliaolvasásunknak titka, hogy Isten Szentleke megnyitja-e előttünk az Isten beszédét. Így készít elő ez a vasárnap bennünket pünkösöd óhajtására. Pünkösöd a keresztyén ember életének maradandó szükségessége!

3. De eljön a *nyomorúság* órája is: 33. v. Jézus ezzel a világ üldözésére és ellenségeskedésére céloz. A búcsúbeszédekkel azt akarta elérni („azért beszéltem ezeket néktek“, 33. v.), hogy tanítványainak békességük legyen ilyen időkben is. Ez a békesség abból a hitből táplálkozik, hogy Jézus győzelme a vele ellenséges világ felett máris eldőlt s egyszer majd nyilvánvalóvá válik (33. v.).

A történelem folyamán számtalanszor jutott az egyház a nyomorúság órájára. Ma is némelyik külföldi országban! De ha a győzelmes Krisztusra tekint, „Öbenne“ békessége van.

Mennybemenetel ünnepe.

Az ünnep jellege. A nap tárgya: Jézus Krisztus mennybemenetelére emlékezés.

Az oltári ige: Csel. 1, 1—11.

A szószerzői ige (Márk 16, 14—20) **jelentése:** Textusunkban az igehirdetésre készülő *három csomópontot* fedezhet fel:

1. *A mennybemenetel ténye:* 19. v. Krisztusnak „mennybemenetele“, „Isten jobbára ülése“ azt jelenti, hogy *részese lett Isten korlátlan hatalmának, uralmának és dicsőségének*. Jézus úrrá lett az egész látható és láthatatlan világ felett. Fil. 2, 9—11: Jézus Krisztus „Úr“, *kürios*. V. ö. a 110. zsoltárral, különösen a zsoltár 1. versével! Luther így szól erről az apostoli hitvallás magyarázatában: „Felment a mennyekbe, *átvette az Atya jobbán az uralmat, hogy kénytelen legyen úrnak vallani és alája legyen vetve az ördög és minden hatalmasság*“ (Nagy Káté); továbbá: „Ő feltámadott a halálból, él és uralkodik mindörökké“ (Kis Káté). — *A mennybemenetel tehát Krisztus világot átfogó kormányzásának kezdete.*

2. *A mennybemenő parancsa: 14—16. v.* Jézus megbizta tanítványait az evangélium hirdetésével (16. v.) Kérüssó (a 16. v.-ben: „hirdetni“) annyit jelent, mint *heroidnak lenni* (Bauer szótár; Schniewind). A Királyok Királya kiküldi heroldjait. Az evangéliumot prédikálni azt jelenti, hogy a világ Urának követségében járni az ő örömhírével! Egyszerre megértjük, hogy a *missziói parancs elválaszthatatlan a mennybemeneteltől*. Krisztus viláгурalma és teljhatalma adja meg az alapot, jogot és lehetőséget a misszióra. Krisztus megdicsőülése a misszióának a kezdete és reménysége, háttere és győzelme. Ha Krisztusé úgyis az egész mindenség s ellenségeinek is Őt kell szolgálniok, akkor bátran indulhatott az a kis csapat, s bátran indulhat a ma is csak kicsiny sereg az egész világ meghódításának egyébként esztelen vállalkozására.

A követ szolgálatának *nincs határa*: „az egész világra“, „minden teremtésnek“ (16. v.). Nincs itt elkülönítve „belmisszió“ és „külmmisszió“, itt egyetlen egy parancs van és ez érvényes közeliekre s távoliakra. Krisztus heroldjává kell lennünk otthonunkban és szomszédunkban éppen úgy, mint Afrika négerjeinek. Még az a magyarázat is hamis, hogy előbb itthon kell egyházunk dolgait rendbehozunk és szolgálatunkat elvégeznünk, s csak azután gondolhat egyházunk távolabbi mezőkre. A világ Ura nem tud mit kezdeni saját kicsi területükön túlnézni nem tudó emberekkel, — különösen nem, ha „követei“ azok, — mert Ő világtávlatokban gondolkozik. Az az egyház, amelyiknek nincsen komoly külmmissziói munkája, még nem élte át egyszer sem a mennybemenetel ünnepest (Doerne).

Az evangélium hirdetése *életre-halálra megy*: 16. v. A követek üzenetét elfogadni: menekülés az Isten ítéletéből, üdvösség. Elutasítani: végzetes kárhozat. Hogyne lenne ilyen végtelenül komoly a dolog, amikor az ég és föld Urának követségében járnak a küldöttek! Az evangélium hallgatása végzetesen felelősségteljes dolog, mert mindenképpen következménnyel jár. Aki az evangéliumot hallgatja, szüntelen döntés elé, választóra kerül, s csak két lehetőség van.

Az evangélium *elfogadásaként* kettőt említ alapigénk: a *keresztiséget* és a *hitet*. A keresztiségben kapott kegyelmet csak hittel lehet megragadni s hitetlenséggel el lehet játszani. A keresztiség hit nélkül senkit sem ment meg a kárhóztától. Ezzel a keresztiséget és hitet nem választjuk szét, legkevésbé állítjuk szembe egymással, sőt éppen ezzel hangsúlyozzuk a kettő szoros összetartozását.

Jézus az evangélium hirdetésének parancsát „*hitetlen*“ és „*kemény-szívű*“ *tanítványoknak adja*: 14. v. Márk evangéliuma különösen hangsúlyozza feltámadásról szóló tudósításában a tanítványok hitetlenségét: 11. 13. 14. v. Jézusnak nincsenek tökéletes követői, nagyon is gyarló, gyenge-hitű, el-elbukó emberek ők is. De királyi megbizatással járnak. A követekről mindig emeljük fel tekintetünket a Küldőre! Nem vennénk el szennyes kézből az életet adó kenyeret? Persze ez nem menti fel az ige-hirdetőket a rájuk zuhanó nagyobb felelősségtől: méltók lesznek-e életükkel és hitükkel megbizatásukhoz?!

A mennybemenő parancsa tehát: Evangéliumot, minden teremtésnek!

3. *A mennybemenő ígérete: 17—18. 20. v. Isten ígését és a hitet „jelek“ fogják követni, mert a követek nem magukban járnak, ha-*

nem Krisztus együtt dolgozik velük. A 17—18. versben említett „ördög-üzés“, „nyelveken szólás“, kígyómarásból meggyógyulás, betegek gyógyítása mind az első keresztyének tapasztalata (v. ö. a párhuzamos helyekkel). A hirdetett ige megkapja igazoló pecsétét tényekben (20. v.). Az ige nyomán csodák történnek, mert az igében Jézus Krisztus, a megdicsőült hatalmas Úr van jelen és dolgozik.

A mennybemenő ígérete tehát: Én veletek dolgozom.

Nem áll-e kételkedve és érthetetlenül a mai igehirdető ezen ígélet előtt? Valóban úgy látszik, mintha egyházunkból az ilyesféle jelek több mint egy évezrede eltűntek volna (Doerne). Ha eltűntek, ez a hitetlenség rovására irandó. Az evangéliumot hirdetők és hallgatók hitetlensége az oka. Mert Jézus nem tud csodát tenni ott, ahol nincsen hit. Csak a hitet követik a „jelek“ (17. v.). De talán nem is tűntek el Jézus munkájának látható jelei: csak nincs elég hitünk, hogy észre tudnánk venni a jeleket. A hívő ember szemében az egyház és az ő élete tele van csodákkal. Egy bizonyos: Jézus Krisztus ma éppen úgy a világ Ura, mint akkor; éppen úgy „együtt munkálkodik“ követeivel, mint akkor s éppen úgy megbizonyítja igéjét jelekkel, mint akkor. Különösen az egyház életének két területén: a szeretetmunkában és a külmiszióban világosan láthatjuk ezt.

Veöreös Imre

egyházkerületi missziói lelkész,
Győr.

Összekulesolt kézzel.

Imádságok a svéd ágendából.

Húsvét utáni első vasárnap.

Kollekta.

Mindenható Isten, segíts, hogy mindannyian, akik most húsvétot ünnepelünk, megőrizhessük magunkban kegyelmed ajándékát, hogy naponként meghalassunk a bűnnek és új életre támadjunk. Urunk, a te Fiad, Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Kimondhatatlan kegyelmedet háláljuk, hogy vigasztalásunkra Jézus Krisztus által bizonyosakká tettél bennünket bűneink bocsánatáról. Kérünk: add nekünk Szentlekedet, hogy szívünk mélyéből tudjunk hinni és igéd, valamint a szentségek által megerősítve, minden napon megállhassunk ebben a hitben. Urunk, Jézus Krisztus által, aki feltámadott, él és uralkodik mindörökké. Ámen.

Húsvét utáni második vasárnap.

Kollekta.

Istenünk, aki Fiad megalázásával felemelted ezt a bukott világot, add meg híveidnek az elmúlhatatlan örömet, hogy mindenki, akit kíségtetted az örök pusztulásból Ő általa, az örök boldogságot nyerhesse meg. Ugyanazon Fiad, az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Ú Isten, mennyei Atyánk! Te atyai jósággal megemlékeztél rólunk, szegény emberekről és pásztorul adtad nekünk Fiadat, aki nemcsak táplál minket szent Igéjével, hanem meg is védelmez bűn, halál és minden gonosz ellen. Kérünk téged: segíts Szentlelkeddel, hogy amiképpen ez a mi pásztorunk ismer és gondoz minket, mi is minden nyomorúságunkban ismerhessük Őt, hozzá tartsuk magunkat, szívből hallgassuk és kövessük hangját és végül általa örök üdvösségre juthassunk. Ámen.

Húsvét utáni harmadik vasárnap.*Kollekta.*

Istenünk, aki igazságod világosságát ragyogtatod és a tévelygőt újra igaz útra segíted, részesítsd kegyelmedben mindazokat, akik Krisztus nevét vallják, hogy elvessek magukból a gonoszt és kövessék a jót. Ugyanazon Fiad, az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Te azt akarod, hogy gyermekeid hasonlók legyenek egyszülött Fiadhoz, szenvedésükben éppen úgy, mint a dicsőségben. Ezért atyai, jóságos tetszésed szerint gondok között vezérelsz minket a földön. Kérünk: vigasztalj minket Szentlelkeddel, hogy kísértések és inségek között kétségbe ne essünk, hanem belefogódzunk Fiad ígérétebe, hogy a szomorúság csak kevés ideig tart, mely után örök boldogság virrad ránk, hogy ezzel a reménységgel győzedelmeskedhessünk minden szomorúságon. Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.

Húsvét utáni negyedik vasárnap.*Kollekta.*

Isten, aki kormányzod a benned hívők szívét és egyező lelket adsz beléjük, ébressz bennünk kedvet parancsaid teljesítésére és vágyat ígéreteid elérésére, hogy mindannyian, akik e bizonytalan világban vándorolunk, szívünkkel a mennyben élhessünk. Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Fiad által Szentlelkedet ígérted, hogy a világ megtudhassa a valóságot a bűn, igazság és ítélet tekintetében. Kérünk: világosítsd meg szívünket, hogy megvalljuk bűneinket, a Krisztusba vetett hit által örök igazságra jussunk és így minden inségünkben és kísértésünkben ragaszkodhassunk ahhoz az igazi vigasztaláshoz, hogy Krisztus Úr a bűn és halál felett, míg meg nem szabadulunk minden gonosztól és örök boldogságot nyerhetünk. Ámen.

Húsvét utáni ötödik vasárnap.*Kollekta.*

Úr Isten! Tőled száll alá minden jó adomány, add meg szolgálóidnak azt a kegyelmet, hogy meggondolhassák, mi az igaz és adj hozzá erőt is, hogy azt cselekedetekkel is megvalósíthassák. Urunk, a Te Fiad, Jézus Krisztus által. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Úr Isten, mennyei Atyánk! Fiad által azt ígérted, hogy mindent, amit csak kérünk tőled az Ő nevében, megadod nekünk. Kérünk: tarts meg

minket igédben. Add nekünk Szentlelkedet, aki a Te akaratod szerint vezet és kormányoz; óvj meg az ördög zsarnokságától, hamis tanítástól és téves istentisztelettől; őrizd meg gonosztól testünket, lelkünket és adj örömet, békességet, hogy mindenben megtapasztalhassuk kegyelmes segítségedet és ezért itt is és az örökkévalóságban magasztaljunk és dicsőítsünk téged jóságos Atyánkat, Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

Mennybemenetel ünnepe.

Kollekta.

Mindenható Isten! Segíts minket, hogy mi, akik hisszük egyszülött Fiadnak, a mi Megváltónknak mennybemenetelét, magunk is szívünkkel mindig ott legyünk nála a mennyben. Ugyanazon Fiad, Jézus Krisztus, a mi Urunk által, aki Veled és a Szentlélekkel együtt él és uralkodik örökkön örökké. Ámen.

Igehirdetés utáni imádság.

Jézus Krisztus, a mindenható Isten Fia, aki a földön szegény és megvetett voltál, most azonban Isten jobbán ülsz és úr vagy mindeneken, kérünk: küldd el hozzánk Szentlelkedet, adj nekünk kegyes tanítókat és tartsd meg közöttünk igédet. Vess gátat a gonosznak és minden zsarnok támadásnak, mely a földön országod ellen lázad. Hogy ellenségeid lábaid elé vettessenek, híveid pedig általad megnyerhessék és még is tarthassák a győzelmet. Ámen.

Vagy:

Szent Megváltónk! Mint örök király ültél az Atya jobbára és ott imádnak a mennyei seregek. Mi is hálával és dicsérettel járulunk hozzád, aki Isten számára megváltottál minket és útát készítetted nekünk a mennyekbe.

A földön vándorok és jövevények vagyunk. Tégy bizonyossákká a hit által, hogy a mi polgárságunk a mennyben van, hogy szüntelenül az odafönt valókat keressük, ne pedig azt, ami a földön van. Segíts át ez idők nyomorúságain, hogy egykor az összes hívekkel együtt eljuthassunk oda, ahol Te vagy és örökké láthassuk dicsőségedet. Ámen.

Közli: **Wolf Lajos** budapesti esperes-lelkész.

Szószerken.

Húsvét u. 1. v.

Május 2.

Ha Krisztus a középpont...

János 20, 19—23.

Az evangélikus ember számára nagy nyereség és áldás, hogy egyházának tanításában központi helyet foglal el a hit által való megigazulás, de még nagyobb nyereséget és áldást jelent, ha az életében is központi helyet foglalhat el a megfeszített és feltámadott Krisztus, az Ő isteni személye, tanítása s a benne való hit.

Arról, hogy ez a hit egyházunk nem egy tagjából hiányzik, szomorúan tesz bizonyosságot a húsvét utáni élet és magatartás. Húsvét ünnepén néha még a hitetlenek lelkébe is beragyog rövid időre egy halvány fényugár, de alig hogy elmulnak az ünnepek, megint a hitlenség és

reménytelenség sötét éjszakája lesz úrrá felettük. Ez a szomorú állapot abban leli magyarázatát, hogy a lélek kitárt kapuján napról napra belépési engedélyt kap a világ sok gondjával, bűnével, kételkedésével, de nem kap bebocsátást s nem állhat meg a középben Jézus, hogy elmondaná: „Békesség néktek!”

Természetes, hogy a lelkünk annak a képét hordozza magán, akivel és amivel összeköttetésben van. Ha a Sátánnal és a világgal ápoljuk a közösséget, lelkünkben ugyanazok az indulatok hullámlanak, ugyanazok a viharok tombolnak, amiket künn a világban lehet látni és tapasztalni. Az élő hit, békesség, reménység csak úgy lehet a miénk, ha Jézus foglalhatja el az életünkben a központi helyet s nap, mint nap az Ő igéjének és Lelkének a hatása alatt állunk.

Ha Ő mindennapos vendégünkkel lett s naponként betérhet hozzánk, békességünk biztosítására nekünk is megmutatja sebeit és oldalát. Az ótestamentum népének menedékvárosokba kellett menekülni, ha a vérbosszútól szabadulni akart. Nekünk, az Újtestamentum gyermekeinek Jézus keresztje alatt s Jézus érettünk megnyitott sebeiben van a menedékhelyünk. Ha a Sátán, a világ, vagy saját lelkiismeretünk vádol, ha már-már kétségbeesünk sok bűnünk miatt, Ő mindig eljön hozzánk, megmutatja értünk verző sebeit, melyekbe a bűneink bocsánata, az új élet és az örök üdvösségünk van elrejtve. A feltámadott Jézust és a megfeszített Jézust egyszerre kell látnunk, hogy a békességünk teljessé legyen. Sokan halálfelelmentől gyötörve szívesen meghallanák a Feltámadott vigasztaló szavát, de az Ő sebeivel nem tudnak mit kezdeni. Pedig e sebek nélkül a húsvéti öröm nem lehet állandó öröm, a húsvéti békesség nem lehet teljes békesség.

Ha vágyakozunk a bűnbocsánat után s tudjuk, hogy Ő, a feltámadott nem kárhoztató ítéletet, hanem bűnbocsánatot hoz az övének, a szívünk mélyéből tudunk örvendezni a megjelenésének. Mily boldogan száll a szívünkéből ég felé a húsvéti halleluja, ha bizonyosak vagyunk afelől, hogy Ő nem a kárhoztatásunkért, hanem megigazulásunkért támasztatott fel. Nincs okunk félni, rettegni tőle s menekülni előle. Az elfogott rablógyilkos mindent érez, csak örömet nem, midőn bírái elé vezetik. Mi, kárhozatraméltó gonosztevők, ezzel szemben kimondhatatlan hálát és örömet érezhetünk, midőn megpillantjuk Őt, hisz megjelenése azt jelenti, hogy legyőzött a bűn és a halál, a reá való feltekintés arról tesz bizonyossá, hogy nem vagyunk egyedül, magunkra hagyatva, van pártfogónk és szószólónk az Atyánál, aki nemcsak nekünk, hanem Néki is megmutatja érettünk átszegezett kezeit, melyekkel ketté tépte vádlevelünket.

De a Feltámadott nem csupán azért jön, hogy nekünk békességet adjon s a szívünket örömmel töltse be, hanem hogy munkát, szolgálatot bizzon reánk. Akiknek Ő azt mondja: „Békesség néktek!” —, azokat egytől-egyig fel akarja használni a békéltetés, békességszerzés szolgálatában. Akik bűnbocsánatot nyertek általa, azoknak azt a felséges megbízatást adja, hogy bűntudatra ébredt, bűntől mardosott, bűnbocsánat után sóvárgó embereknek bűnbocsánatot hirdessenek. Így akar Ő, a Feltámadott, tovább élni az övéiben, így akarja tovább folytatni azt a munkát, amit földön jártában olyan nagy örömmel végzett, midőn a bűnös

nőhöz s másokhoz is e szavakkal hajolt le: „Megbocsáttattak a te bűneid!“

Mi módon lehetünk mi alkalmasak erre a szolgálatra? Hogyan lehetünk a bűnöket megbocsátó, bűn és halál felett diadalmaskodó Krisztus szócsövei? Hogyan lehetünk a nagypénteki és húsvéti evangéliom, a bűnbocsánat hirdetői? A Szentlélek által. Ha a Szentlélek bennünk végzett munkája következtében állandóan látjuk a magunk elveszett és elkárhott voltát, de látjuk az Ő sebeit, golgotai kereszttjét és húsvéti üres sírját is s állandóan ott visszhangzik a lelkünkben biztató szava: „Békesség néktek!“ A nagypénteki és húsvéti evangéliomnak soha el nem hervadó virágként üdén, frissen kell a lelkünkben illatoznia, naponként új szirmokat bontania, az élő Krisztussal való közösségben megtalált új örömök és új békesség szirmait, hogy az evangéliom és a bűnbocsánathirdetés ne beszajkózott, léleknélküli beszéd, ne kegyes fecsegés legyen, hanem a Jézus Krisztussal közösségben élő, kegyelmet nyert bűnös boldog bizonysgtéttele a bűnben sorstársai, bűnös testvérei előtt.

Ha azt látnád Testvérem, hogy alkalmatlan és képtelen vagy arra a szolgálatra, mely minden keresztyénnek életeleme legyen, imádkozzál a Szentlélek ajándékáért, hogy ami Nagypénteken és Húsvétkor történt, 2000 év távolából egészen közel kerülhessen hozzád, olyan közel, amilyen közel volt hozzád egykor az édesanyád, midőn a karjaiba vett és érted dobogó szívére ölelt. Ha a Szentlélek munkája által a távolvaló közelvalóvá vált, ha Krisztus sebei is, üres sírja is beszélni tudnak hozzád, ha Ő maga, a Megfeszített és Feltámadott az életedben központi helyet foglalhat el, naponként szóhoz juthat, akkor nem lesz nehéz az Ő nevében a bűnbocsánat hirdetésének, a megbékéltetésnek áldott és szent szolgálatát végezni. Amen.

Túrmezei Sándor

nagyváradai esperes-lelkész.

Húsvét u. 2. v.

Május 9.

Pásztor — béresek — juhok.

János 10, 11—16.

1. Jézus ebben a hasonlatában nem áll egy vonalba más pásztorokkal, hanem túl emelkedik Isten népének minden szolgáján és úgy áll előttünk, mint az „egyetlen egy pásztor“, akit Isten Ezék. 34. 23-ban ígér az Ő nyájának. Ő a *jó pásztor*, aki mellett minden más tolvaj, rabló és béres.

Mi teszi Jézust ilyen egyedülálló pásztorrá? A *nyáj nem idegen tulajdonként, megőrzésre, legeltetésre bízott rá*, amivel másnak tartozik számadással, *hanem sajátja*. Ezért nevezi őket „enyémnek“ (14. v.), „én juhaim“-nak (26. 27. v.). Az „övéi közé jött“ (Ján. 1, 11), mert az Atya „azokat néki adta“ (29. v.). Azonban ez a tulajdonjog nem csupán könnyen kapott ajándékként szállott rá, hanem maga is súlyos árat fizetett azért, életét adta a juhokért.*) Minden egyes bárányát engesztelő vérenek a hullásával,

*) Egyes magyarázók szerint ezt a kitéltet nem kell Jézus megváltói halálára érteni, azonban az „én azért jöttem, hogy életük legyen“ (10. v.), „én örök életet adok nékik és soha örökké el nem vesznek“ (28. v.) s különösen pedig „én leteszem az én életemet, hogy újra felvegyem azt“ (17. v.) kitételek kétségtelenné teszik, hogy Jézus nem csupán pásztori helyzetét fejezi ki az életáldozás képével, hanem önkéntes örökéletsszerző váltság halálára utal.

ártatlan szenvedésével és halálával váltotta ki a kárhozat rabságából és vásárolta meg sajátjának. Amikor azért az ajkáról azt halljuk, hogy „én vagyok a jó Pásztor“, ne csak a selymes fűvön juhait előtt ballagó pásztor békességet sugárzó képére gondoljunk, hanem lássuk őt, amint a szenvedések útján halad, a Gecsemáne kövein vérgyöngyös homlokkal harcolja az engedelmes helytállás harcát s utána a Golgotának a keresztjén ontja ártatlan vérét megvert pásztoroként is a szétszórt juhokért. Jézus az a pásztor, aki halálba ment a juhokért, hogy nekik életük legyen és bővül-ködjének.

Jézus egyedülálló pásztor abban az értelemben is, hogy ismeri a juhait. Nem ártatlan báránykáknak, akiket élvezet dús legelőkön terelgetni, hanem veszélynek kitett, gyámoltalan, könnyen szétszéledő gyenge juhoknak, akik szabad prédái az ellenségnek. Sokan még nincsenek is az ő aklában, hanem idegen karámban szoronganak. Azért olyan áldozatos, harcos és mentő szeretetből indított az ő pásztorolása. A bűnösökben, elesettekben, megbélyegzettekben is az ő juhait ismeri fel. A kitaszítottal is osztályosságot vállal és mindig az elveszettet keresi. Vagy nem éppen a jó pásztor látod Benne, amikor publikánusok és parázna nők asztalánál ül? Amikor a tettenért házasságtörőnőre is felmentő tekintettel néz: „én nem kárhoztalak“? Nem az idegenből is övéit mentő pásztor kapcsolja magához még a Golgota kínjai között is a megtérő gonosztevőt: „Még ma velem leszel a paradicsomban!“?

Csak az övéit a bűn rabjainak s a kárhozat foglyainak ismerő pásztor tudhatta életét adni a juhokért!

2. E mellett a pásztor mellett igazán csak béres mindenki. Még hogyha pásztorokodik is. Jézus maga mondja: béres az, *akinek a juhok nem tulajdonaj, hanem csak megbízás alapján teljesítenek pásztori szolgálatot.* Lehet közöttük sok-hűséges, életük áldozásáig is helytálló Mózes-től a profétákon át napjaink hitvallóiig, de mindegyikre egyetemlegesen áll Reményik belátása: „fű se nő az én vérem nyomán árva akácok ritkuló során“. Ha Jézus a jó pásztor, akkor mi lelkészek, tanítók, gyülekezeti munkások és szülők mind csak béresek vagyunk. Legfeljebb rossz pásztorok, akiknek mindig beismeréssel és bűnbánattal kell meghajtani fejüket Isten feddése előtt: „jaj a pásztoroknak, akik önmagukat legeltették“! Avagy nem a nyáját kell-e legeltetni a pásztoroknak? A tejet megették, a gyapjuval ruházkodtatok, a hizottat megölték, a nyáját nem legeltették. A gyengéket nem erősítették és a beteget nem gyógyítottátok s a megtöröttet nem kötöztették s az elűzöttet vissza nem hoztátok és az elveszettet nem keresték, hanem keményen és kegyetlenül uralkodtatok rajtok...“ (Ezékiel 34, 2—4.) Ki az közülünk, aki felemelt fővel merne állani ezek előtt a szavak előtt, amikor a gyülekezetére, családjára s az összes reája bízottakra gondol. Bizony rossz pásztorok vagyunk.

A béresnek természetéhez tartozik, hogy elfut a veszély elől. A nyáj nem az ő tulajdona, ezért nem aggódik érte a pásztor felelősségével. Nincs gondja a juhokra. Gyáva béresek vagyunk, amikor nem akarjuk tudomásul venni, hogy gyülekezetünk tagjainak nagyobb százaléka már a „farkas“ martaléka. Templomba alig 10% jár, de még azokkal való érintkezésben is hányszor kerüljük a kényes pontokat, ahol már az ellenség az úr, s a jó pásztor megbízottja szavát se meri hallatni! Szülők elnézik,

hogy gyermekeik veszélyes játékot játszanak a bűnnel! Testvér nem áll őrt a testvére mellett! Naponta érintkezünk, együtt élünk egy sereg emberrel — nagyrészből ránk bízottak — akik nyilván a kárhozatba vívő széles úton haladnak — és nincsen gondunk rájuk. Egyedüli mentségünk, hogy a jó Pásztor nemcsak a juhokat, hanem a béreseket is ismeri.

Bizony béresek vagyunk! Amikor ez az íge keményen megítél bennünket, szegyenpírban égő arcunkat mégis Arra emeljük, aki a béres megfutamodása után is ott marad a nyáj mellett s megfutamodott, hűtelen pásztorának is utána megy — mint Simon Péternek a Genezáret tavához (Ján. 21) — hogy újra megbátorítsa, erőt adjon neki és ismét szolgálatba állítsa. Csak a jó Pásztor gyakran újuló megbízása s bennünket is fedező pásztori őrizete mellett maradhatunk szolgálatban.

3. A jó Pásztor és a béresek után a juhokról esik legkevesebb szó ebben a mai igében. Csak éppen annyi, hogy *a juhok is ismerik a pásztor*. Ez a rövid kis mondat mégis nagyon sokat tartalmaz. Éppen ez fűzi őket nagyon szorosán a Pásztorhoz. Ismerik őt. Tudják róla, hogy szembeszáll értük minden veszéllyel. Még az éfetét sem kíméli, hanem vére hullása árán is harcol értük és legyőzi ellenségüket. Ezért ragaszkodnak hozzá, hallgatnak szavára és követik őt. „Idegent pedig nem követnek, hanem elfutnak attól, mert nem ismerik az idegen hangját.“

Testvérem! Ismered-e a Pásztorodat, Jézus Krisztust, aki a te keresésedre is indult, amikor földre szállott a dicsőség honából? Ismered-e őt Megváltódnak, aki minden bűnödöt magára vette, amikor a Golgotának a keresztnél teéretted, bűnbevezett bárányáért is adta életét? Ismered-e Őt diadalmas Uradnak, aki a halált és a poklot megjárva feltámadt és él ma is dicsőségben és hatalomban. Ismered-e Őt Szószólódnak és Közbenjáródnak, aki az Atya előtt esedezik érte és meg akar tartani, hogy senki ki ne ragadhasson a kezéből?!

Aki ismeri őt, *hallgat az ő szavára* és ezáltal marad mindig védett biztonságos helyen: az ő közelében itt az ellenség folytonos támadása közben s majd odaát, azon a nagy napon, amikor az ő szava mint sok vizek zúgása harsan fel és trónja köré sereglenek mind az övéi, az ő juhai, akik csak ismerik őt és valóban hallgatnak szavára. Ott azután majd valóság lesz az egy nyáj és egy pásztor.

Csepregi Béla

egyházkerületi missziói lelkész.

Húsvét u. 3. v.

Május 16.

A nagy diszharmónia.

János 16, 16—23.

A húsvét utáni evangéliumok mind kettős irányba utalnak. Egyfelől Jézus Krisztus halálának és feltámadásának csodálatos erejére és jelentőségére mutatnak rá, másfelől a tanítványi seregnek szólnak, amelyet lenyűgözött akár a Jézus Krisztus halála miatti szomorúság és gyász, akár a feltámadás csodája s rámutatnak azokra a feladatokra, új lehetőségekre, melyek előttük állanak s amelyeket éppen Jézus Krisztus halálában és feltámadásában bízva, meg is oldhatnak. Ezek az evangéliumok így mindig az előttünk álló új életéről, új jövődőről beszélnek.

Jézus Krisztus feltámadása teljesen új helyzetet teremtett. Olyan csodálatos nagy esemény volt, hogy vele kapcsolatban mindenkinek állást kellett foglalnia s attól kezdve a feltámadás világrendező tény lett. Két táborra osztotta az egész világot aszerint, hogy Krisztus feltámadása kudarc, vagy diadal lett-e.

Amikor Jézus ezeket az igéket mondotta a tanítványainak, kétség-telenül a haláláról és a feltámadásáról beszélt. Már megelőzőleg is szólt nekik arról, hogy el kell válniok tőle s amikor ezeket az igéket mondja, meg akarja könnyíteni az elválást, mert az az idő, amit nélküle kell tölteniök, „egy kevés idő“ s majd újra meglátják őt, újra velük lesz s az az együttlét, az az élet az örömnék és boldogságnak olyan kiteljesedése lesz, amire eddig gondolni sem tudtak. Akkor ez Jézus halálára és feltámadására vonatkozott, ma azonban ennek értelme kitágul a számunkra s azt jelenti, hogy mindazoknak, akik hisznek Krisztusban, akik részesei a feltámadás örömének, a szomorúságnak, a gyásznak, a magukra maradtottságnak a nehéz időszakán keresztül kell afelé az öröm felé haladniok, aminek akkor lesznek részesei, mikor újra meglátják Krisztust, amikor Ő újra megjelenik. Jézus tehát itt tanítványainak, a keresztyénségnek, a sorsáról beszél.

Mikor a tanítványok magukban azon tündönek, mi lehet az a „keves idő“ s mi lehet Jézus Krisztusnak az Atyához menetele, nem magyarázza meg nekik, csak rámutat valamire. Arra, hogy azt az időt, amit nélküle kell eltölteniök, a világgal való diszharmóniában kell eltölteniök. Nagypéntek a tanítványok számára lesújtó gyász. Magukramaradottság, elhagyatottság — a világ számára azonban „győzelem“ és öröm. Minden szomorúságnál és gyásznál nehezebb és keservesebb a világ örömének az elviselése. Valóban milyen fájdalmas lehetett az, hogy mikor a tanítványok hangulatát talán ezek az énekszavak fejezhették ki legtalálhatóbban: Sirjon az ég, sirjon a föld, — akkor ellenségeik, ez a világ, örültek és azt hitték, most győzelmet arattak. Nagyon nehéz gyászolni akkor, mikor a többség diadalmámorban örvendez.

De ugyanígy húsvét ünnepe sem a többség ünnepe volt. Megdöbbenve, megrettenve, bosszankodva és gyűlölködve hallotta a hírt a világ s csak egy kisebbség szívét feszítette valami csodálatos öröm, erőnek és győzelemnek tudata. Milyen más lett volna húsvét ünnepe, ha a tanítványokkal együtt az egész világ ujjongott volna. Isten gyermekeinek az öröme és bánata azonban mindig diszharmónia ebben a világban.

Ha visszagondolunk az előbb mondottakra, akkor azt kell mondani, hogy a keresztyénség ma a „sírás és jajgatás“ időszakát él. Nem jött el még az idő, amikor újra meglátjuk Urunkat és vele vég nélkül vigadunk. El kell szenvednünk azt az időt, hogy a világ tud örülni és pedig egészen másnak örül, mint amin Isten gyermekei örvendezhetnének. Azt az időt éljük, amikor sok nyomorúságon, botlásón és bukáson keresztül megyünk e világ országútján, szívünkben az otthon utáni epesztő vággyal és nem tudjuk magunkat egészen otthon-érezni, mialatt e világ mit sem törődve a mi szívünk sebével, kigúnyolva a mi szomorúságunkat, vígan — nehézségek és problémák nélkül — járja a maga útját. Sokszor jó volna együtt örülni a világgal, de nem lehet és nem szabad. Az egyház mindig letért arról az útról, amelyet Jézus jelölt ki számára, valahányszor nem akarta,

nem merte, vagy nem tudta vállalni a diszharmoniót. Pedig van az egyház, a Krisztus népe számára is öröm, csak sohasem együtt a világgal.

A tanítványok életében volt egy idő, ha csak 3 nap volt is, amikor csak sírás és jajgatás volt a sorsuk. Akkor teljesen magukra maradtak, teljesen kilátástalan és reménytelen volt a jövő. Milyen irgalmas és kegyelmes az Isten, hogy nekünk egyetlen ilyen napot sem adott. Az egyház s benne a Krisztusban hívők serege ugyan ma még a bujdosásnak és „jajgatás”-nak az idejét éli, s föl kell készülnie szenvedésekre s talán katakomba-életre is, de minden sírásunkat és szomorúságunkat enyhíti és beragyogja húsvét csodája, bizonyossága, amiről a tanítványok Jézus búcsúzásakor még nem tudtak.

„Én az Atyához megyek” a tanítványok számára sejtelmes, érthetetlen kijelentés volt, mi azonban tudjuk, hogy megnyílt az ég s út nyílt a földről az égbe. A megalázott Krisztus, a mi megalázott Urunk felmagasztaltatott és az Atyánál van. A mi ügyünket ismeri az Atya, mert nála van a mi Szószólónk. Mialatt ez a világ bizonytalanságban vergődik, mi ezzel a boldog bizonyossággal járhatjuk küzdelmeink, harcaink, megaláztatásunk útját.

A mi „sírásunk és jajgatásunk” ideje azért is sokkal könnyebb, mert nem maradtunk magunkra. Kihez fordulhattak a tanítványok az alatt a borzasztó három nap alatt, ami nagypéntek és húsvét között eltelt? Senkihez, mert mindenütt a búsuló, haragos, Fiától megfosztott Istennel talál-ták volna szembe magukat. Mi azonban kísértéseink, küzdelmeink, sírásaink közben napról-napra az Atyához kiálthatunk, a mi Atyánkhoz, mert Jézus nevét említve a kibékült kegyelmes Istennel találkozunk. „Bármit kértek az Atyától az én nevében, megadja néktek”. Milyen csodálatosan gondóskodott Isten az Ő egyházának, az Ő gyermekeinek küzdelmes napjairól. Állandóan kapcsolatban marad velük.

A mi küzdelmeink, életharcunk időszakának van még egy csodálatos ajándéka s ez az a reménység: „Megláttok majd engem — ismét meglátlak majd titeket és örülni fog a ti szívetek, és senki el nem veszi tőletek a ti örömeteket.” A keresztyén életben sok öröm van, sok örömet szerez az Istennel való közösség s a meghallgatott imádságok. A legnagyobb és legcsodálatosabb öröm azonban még hátra van. Ez a világ mohón hajszolja az örömöket, mert úgy érzi, valami nagy bizonytalanságnak, örömtelenségnek megy neki, Isten gyermekei pedig minden szomorúságot és megpróbáltatást is türelemmel és csendes örömmel tudnak elhordozni, mert egyre közelebb jön az igazi öröm, a találkozás, amiért érdemes elszervenudni ennek az életnek minden szenvedését és elsírni minden könnyét.

Nagy diszharmonia ez, a világ örül s talán sajnálja is a keresztyéneket, akiknek az életét mindig örömtelennek és sívárnak látja, Isten gyermekei pedig keresztet hordoznak, sok nyomorúságot és megaláztatást szenvednek el s még sem irigyelik a világ örömét. Ha egyszer az egyház, Krisztus tanítványai elfáradnának, elcsüggednének ebben a diszharmonióban s énekük belevegyülné a világ énekébe, akkor örökre lemondának arról az örömről, amit Jézus Krisztus készített nekik.

Nagy diszharmonia van a világ és Isten gyermekei között, mert épen a mai élet mutatja a legvilágosabban, hogy a világ a maga diadalmas örömeiben sem boldog, Isten gyermekei pedig már ebben az időben, a sírás és jajgatás idejében is boldogok tudnak lenni.

Ennek a vasárnapnak ősegyházi neve: Jubilate = örüljétek, ujjongjatok! Nem azt jelenti-e ez is, hogy a nagy diszharmonia megvan most is? Megvan, sőt minél jobban halad az idő, annál erősebb, annál szembe-tűnőbb. A világ sír és jajgat, háborúk nyomorúságai, pusztítása alatt nyög és kétségbeesve gondol az egyre ijesztőbbnek és pusztítóbbnak ígérkező jövőre, a feltámadott Krisztus tanítványainak a szívében egyre nagyobb a Krisztus-várás boldogsága, ajkukra egyre hangosabb éneket ad az Úrral való közösség bizonyossága s egyszer, mikor már elviselhetetlen a diszharmonia, maga a megdicsőült Krisztus fog csodálatos örök összhangot teremteni, amikor elnémul ennek a világnak minden örömrivalgása s Krisztus megváltottjaival együtt örökké fog örvezdeni az egész teremtetett világ.

Joób Olivér

nyiregyházi lelkész.

Húsvét u. 4. v.

Május 23.

A feddő Szentlélek.

János 16, 5—15.

Mi földi emberek nehezen tudunk belenyugodni valakinek az elvesztésébe, akit szerettünk. Isten úgy akarta, hogy eltávozzék tőlünk. Mi azonban nem tudunk beletörödni, vagy csak zúgolódva tudunk beletörödni a magasabb végzésbe. Van aki fellázad az Ég ellen és visszaköveteli azt, akit elveszített.

Há igazán hiszünk Istenben, hinnünk kell, hogy Isten a látszólag „rossz“-ból is „jót“ tud előhozni. A mi Istenünk nem hiába a legbölcsebb és legkegyesebb Atya. Bölcsességét és kegyelmét különösen abban mutatja meg, hogy ami kezdetben rossznak és fájdalmasnak tűnt fel, azt, ha engedelmesen fejet hajtunk előtte, áldásra tudja fordítani életünkben.

Az Úr Jézus tanítványai is lázadoztak az ellen a gondolat ellen, hogy Urok eltávozzék tőlük. Péter eléje állt és azt mondta: Mentsen Isten Úram, nem eshetik ez meg tevéled! (Máté 16, 22.)

Az Úr Jézus azonban a tanítványok minden ellenkezését elhárítja e szóval: „Jobb néktek, hogy én elmenjek!“ Nemsokára bebizonyosodott, hogy neki volt igaza. Az Úr Jézus elmeneteléből megmérhetetlen jó származott. Egyik legnagyobb jótétemény, amely Urunk elmeneteléből származott, hogy eljött hozzánk a Szentlélek.

Urunk világosan megmondja, hogy a Szentlelket *feddés céljából* küldi e világba. A világ teremtésekor a Lélek ott lebegett a vizek felett. Részt vett a teremtés munkájában és gyönyörködött abban, hogy a világ Isten szerint valónak teremtetett. A bűn azonban megrontotta ezt a világot. Isten Fia most azért küldi el a Szentlelket, hogy megfeddje a világot. A Szentléleknek ez a feddő munkája Isten gyermekei számára felmagasztaltatást és örvezedést, a hitetlenek számára ellenben kárhoztatást jelent.

A Szentlélek három dologra nézve feddi meg a világot: Bűn, igazság és ítélet dolgában.

1. A Szentlélek *bűn* miatt feddi meg a világot, hogy nem hisznek Krisztusban. A Krisztus iránti hitetlenség minden más bűnnek a gyökere. Isten ugyanis Krisztusban akar megkönyörülni a bűnös emberi nemzetségen. Aki mármost nem hisz abban a biznyságtételben, amelyet Isten

az ő Fiáról tesz, az hazuggá teszi Istent, meghasonlik Istenével, fut Isten elől, elfordul és elszakad Istentől. Ebből az egy bűnből így ezer más bűn származik.

Urunk ezt akarja mondani: Ha hinnétek énbennem, tiétek volna az üdvösség, bár bűnt cselekedtetek. De ha engem nem akartok elfogadni, sem nem hiszitek, hogy segíteni akarok és tudok rajtatok, — ez kárhoztat benneteket. Isten majd azt mondja ezeknek az utolsó ítéletkor:

Bűnben voltatok, nem tudtatok szabadulni. Még sem akartalak elveszteni titeket, hanem egyetlen Fiamat küldtem hozzátok. Néktek ajándékoztam a Megváltót, hogy vegye le rólatok a bűnt. Ti azonban nem fogadtátok el a Megváltót, azért most kizárólag emiatt a bűn miatt, az iránta való hitelenség miatt ítéltettedek el.

2. A Szentlélek igazság dolgában is megfeddi a világot. Nem igazmondásról van itt szó, hanem arról a bibliai értelemben vett igazságról, amelyet a görög Újszövetség „dikaiosüné“, a német nyelv pedig „Gerechtigkeit“ szóval szokott megjelölni.

A világ nem csak abban vétkezik, hogy bűnét látványossággá teszi, hanem abban is, hogy *igaznak akár számítani saját cselekedetei által*. A Szentlélek azonban állandóan feddi a világot, hogy az ilyen vélt igazság semmisa. Mert Isten előtt csak egy igazság számít, tudniillik Jézus Krisztus igazsága, amely hit által számíttatik be.

3. A Szentlélek *ítélet* tekintetében is megfeddi a világot tudtul adván neki, hogy vezére és megrontója, vagy ha úgy tetszik: fejedelme megítéltetett.

Az Írás nem azért nevezi a Sátánt *világ fejedelmének*, mintha ez a név jogos volna és kijárna neki a világ feletti uralom. Nem, a Sátán saját maga formált magának jogot erre a névre (Lukács 4, 6) és az Istentől eltávolodott világ megadta neki ezt a címet. Ugyanis mindazok, akik kívánságaikban a bűnnek szolgálnak és nem akarnak Istennek szolgálni a hitnek engedelmségében, a Sátánnak váltak alattvalóivá.

A Sátánt azonban megítélte az Úr Krisztus, aki azért jött a világra, hogy a Sátán műveit szétrombolja. Krisztus az ő halála és feltámadása által erejét vette annak, akinek hatalma van a halálon, tudniillik az ördögnek. (Zsidók 2, 14.) Mert Krisztus munkájának a végcélja azt volt, hogy a világot elszakítsa a Sától és ismét Isten tulajdonává tegye. Ezt halála és feltámadása által véghez vitte. Az egész világ bűnéért örök váltságot szerzett. Az a tény, hogy minket Istennel kiengesztelt, jelenti a győzelmet a Sátán felett, aki ezentúl már csak a hitelenség fiain gyakorolhat egyeduralmat.

A Szentléleknek ez a bizonyágtétele egyszersmind szemrehányás a világgal szemben és ostromozása a világnak, mert bebizonyult, hogy a „hamis úr“, akinek a világ szolgál, immár megítéltetett és mindazok, akik rabszolgaságából nem engedik magukat megszabadíttatni, ugyanazon Istenítélet alá esnek és nem kerülnek el az utolsó ítéletet sem, melyet az Isten Fia tartani fog.

Ime Isten bölcsessége folytán valóban „jobb“ a hívőknek, hogy Krisztus visszatért örök dicsőségébe, mert így jött el közénk a Szentlélek, aki meg nem szűnik feddeni a világot bűn, igazság és ítélet tekintetében.

Harmati Béla
ősagárdi lelkész.

Jézus nevében.

János 16, 23—30.

Boldog és örvendező volt a tanítványok élete, amíg Jézussal járhattak. Örvendezhettek annak a csodálatos, hatalomnak, mely Jézusban jelen volt. Szemlélhették közvetlen közelről az Atyának Jézusban megjelent dicsőségét. Amikor erővel és hatalommal hirdette Jézus az Isten beszédét (Máté 7, 28—29), akkor különösen is érezték Isten szeretetét, mely őket apostolságra elhívta. Jézus közvetlen közelében voltak, amikor csodatetteit véghezvitte a szenvedők között és boldog örömmel szemlélhették a megszabadult élet leírhatatlan örömét. Részesei lehettek Isten csodatetteinek. Oszthatták az öt árpakenyeret a letelepedett sokaságnak és szedhették a kosarakba a maradékokat, mint Isten jelenvaló kegyelmének bizonyosságait. Kiálthattak Hozzá a tengeren, amikor elnyeléssel fenyegette őket a háborgó örvény és szent félelemmel, de a legnagyobb belső megnyugvással ülhettek le Jézus lábaihoz a csodatétel után a hajó fenekén. Teljes lehetett ez az ő örömük a Jézussal való járás idején.

Jézus azonban ilyen teljes örömet kívánt hagyni az ő számukra arra az időre is, amikor nem lesz velük. Amikor adicsőség koronája helyett töviskoronát látnak a fején. Amikor boldog vallomás helyett, hogy boldog az a méh, amely tégedet hordott és az emlékek, amelyek téged tápláltak, szívbehasító hangzik a: feszítsd meg! Amikor a megkínzott test felett becsukódik a sír, melynek hatalmát megtörni látták Lázár feltámasztásánál...

Jézus tanítványai elhagyására készült. Megmondotta: egy kevés idő és nem láttok engem. Elhagyom e világot és elmegyek az Atyához. (28 v.) Velevál drága kapcsolatunknak megváltozására készíti őket elő. Ebben az új állapotban, a Vele való örömteljes együttléti megszakadása után, olyan kincset óhajt itt hagyni az ő számukra, mely ezekben a változott időkben is békességet és teljes nyugalmat jelenthet az ő számukra: Vele és az Atyával való teljes közösséget az imádság ajándéka által.

Tanítja tanítványait, hogy amikor mindezek bekövetkeznek, használják a nevében való imádságnak útját, hogy megkaphassák mindazt az Atyától, ami nélkül szűkölködnek. Azt mondja Jézus a mai Igében, hogy amit csak kérni főtok az Atyától az én nevében, megadja néktek. (23. v.)

A Jézus nevében való imádság újszerű volt a tanítványok számára, de nehézséget okoz ez ma is sok imádkozni akaró embernek.

Rendszeresen imádkozni általában sem könnyű. Kívánságok özönét hordozzuk a szívünkben, de ezek a kívánságok kérő imádságokká olyan nehezen lesznek. Isten elé olyan nehezen vesszük azt, amit szeretnénk megkapni, vagy elérni. Megpróbálunk először a saját erőnkéből segíteni magunkon és ha hosszú évek múlva sem sikerül megszerezniük, elérniük azt, amire szívünk vágyott, akkor is sokszor inkább eltemetjük kívánságainkat, ahelyett, hogy Isten elé vinnénk magunkat és tőle kérnénk azt, amit megnyerni szeretnénk. Igaz, belső békesség híján van a mi életünk és mi szegény emberek mindent elkövetünk, hogy örömet és békességet találjunk ebben a világban. És amikor százszor sem sikerült, akkor is milyen nehéz nekünk Istenhez fordulni szükségünkben, akiről pedig az Írás és az abban hívő emberek tesznek bizonyosságot, hogy imádságot meg-

hallgató Isten. Igen. Mi nehezen imádkozunk. És én azt gondolom, hogy mi azért nyitjuk olyan nehezen kérésre a mi ajkainkat, mert nem hiszünk. Nem hiszünk talán pusztán az Isten létezésében sem, vagy ha van valamilyen istenfogalmunk, akkor nem hisszük azt, hogy kérésünket meg is hallgatja és azokat teljesítheti. Ebben a magunkbaroskadt, hűdött állapotban ér minket utól a halál. Pedig örök életre megváltott gyermekei lehetünk Istennek!

Milyen szerencsétlen állapot ez!

Jézus nevében imádkozni azonban az imádkozó ember számára is sokszor egészen új dolgot jelent.

Meg kell mondanunk ebben az órában, hogy a Jézus nevében való imádság nem a Jézus szellemében való imádságot jelenti. Az csak egészen természetes, hogy az én imádságom is bizonyos vonatkozásban kell, hogy hasonlónak legyen Jézus imádságaihoz. Amint Ő, amikor Istentől kért valamit, sohasem a saját dicsőségére és annak növelésére kért, éppen úgy nekem is idáig kell eljutnom. Vagy, amint Jézus alárendelte az ő akaratát a mennyei Atya akaratának, úgy nekem is úgy kell imádkoznom, hogy ne az én akaratom legyen meg, hanem a Tied Atyám. De mind erről beszélgetnünk nem mai feladatunk.

A mai Ige a Jézus nevében való imádságra int és tanít minket.

Jézus nevével ott az imádságban ma is sokan nem tudnak mit cselekedni.

És ez azért van így, mert Jézus, mint betlehemi gyermek, mint a szenvedők nyomorúságain meginduló és mint a fájdalmak útját végigjáró ember él sokak szívében. És nem úgy él, mint aki az én bűneim miatt hagyta el a mennyet és aláztatott bele emberi testbe. Nem úgy él, mint aki az én bűneimtől és megkötözöttségeimtől képes és kész megszabadítani. És nem úgy él, mint aki az én bűneim végső következményeitől, az örök haláltól szabadított meg váltságshalálával.

Ha néked Testvérem nehézséget okoz a Jézus nevében való kérés, akkor vizsgálj meg, hogy nem a magad érdemdús életében bízol-e, amikor Istenhez fohászkodol. Olyan sokan mondhatják, hogy én nem loptam, nem hazudtam, senkit meg nem károsítottam és senkinek irigye nem voltam. Olyan sokan mondhatják, hogy komolyan jótékonykodtam, egyházamat példaadó módon támogattam, az Isten beszédjét olyan nagyon szeretem, hogy egy istentiszteletet el nem mulasztok és mindent megteszek egyházamért. Jól van Testvérem. Így is kell cselekedned. De valamiről még se feledkezz meg. ... Elment valaki a templomba imádkozni és igen komoly dolgokra hivatkozott az Isten előtt. Elmondta, hogy hetenként kétszer bőjtöl, hogy nem olyan mint más emberek, ragadozó hamis és parázna és igazán megadja a tizedet minden vagyonából. Olyan nagyon komoly dolgok ezek, hogy én ilyenekre hivatkozni nem is tudnék! És olyan igazak lehetnek ezek a dolgok, hogy én csak parányi nyomorult voltomat érzem, amikor valaki a szíveket és veséket vizsgáló Isten színe előtt az igazság érzésével szívében, ilyeneket állíthat. Ez az ember bizonynyal nem hazudott Isten előtt. Nem hiszem, hogy csak egy szépen fogalmazott imádsággal az ajkán állott volna ott az Isten színe előtt. Ez az ember igazat mondott... És még sem ment el megigazulva onnan...

Aki a törvény cselekedeteitől akar megigazulni, az gondolja meg

azt, hogy ez az út olyan nehéz és veszedelmes, hogy ha csak egyet is megront a legkisebb parancsolatok közül, akkor az egész törvényt megrontotta.

Gondoljunk a gazdag ifjúra, aki az egész törvényt megtartotta az ifjúságától kezdve, amit én megint nem mondhatnék. Ebben az ifjúban csak egy fogyatkozás volt és emiatt nem volt alkalmas Isten országa számára. Gondoljunk arra, hogy a mi Urunk azt mondja: aki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott az ő szívében.

Valóban nem állhatok meg az Isten színe előtt!

Akkor talán azt gondolom, hogy egészen jól illik bele ebbe a mai protekciós világba, hogy én Jézusra hivatkozva mondom el azt, ami a szívemen fekszik. Valóban Jézus csodálatos protektor, aki nem csak az igazakért exponálja magát, hanem a bűnösök barátja. Tehát az enyém is. És én még sem hivatkozhatom rá addig, amíg magamat nem ismertem meg váltságra szoruló bűnösnek, aki semmiképpen meg nem állhatok Isten színe előtt.

Ákinek a Jézus nevében való imádságnak a gondolatára is valami olyan érzése támad, hogy én azt, amit most elmondok, elmondhatnám anélkül is, hogy a Jézus érdemére hivatkozzam, az az ember még nem jutott el bűneinek ismeretére. Jézus áldozati haláláról számára egyelőre csak az írás szól. Jézus halálát magáért, magáranézve fölöslegesnek tartja. Félő, hogy az ilyen ember öngigtségében bizakodva akar megállni Isten előtt... Pedig, ha mindeneket megcselekedtünk is, haszontalan szolgálk vagyunk, akik semmivel sem tehattünk többet, mint amennyit kötelességünk volt megtenni... Büntetésnél egyebet nem érdemlünk, mert mi naponként vétkezünk... Így tanultuk, de nem hihetjük. Jaj minékünk!

Hogy én Jézus nevében imádkozhassak, meg kell tudnom magamról, hogy nincsen énbennem semmi jó!

De áldott biztatás is rejlik ebben az ígében azok számára, akik bűneiket felismerve kétségbeesetten állanak meg azok mérhetetlen sokasága előtt. Kicsoda bocsáthatja meg a bűnöket?... Nem lehet ennyi bűnt bűntetlenül bűnre halmozni!... De vajjon kicsoda adhatja váltságul a maga életét?...

Judás is megismerte a maga bűnét és megbánta azt. Vissza akarta adni a 30 ezüst pénzt és ráadásul életét is odaadta... de csak a kárhözatra... Csak ennyire vagyok én elég!...

Ha Jézus nevében imádkozom, akkor abban már benne foglaltatik hitem megvallása is: én a magam életére nem is tekinthetek és te se tekints arra Atyám, hanem tekints Fiadra, akit Te adtál váltságul az én bűneimért. Hit van abban az imádságban, mely támaszkodni kész a bűn ama büntetésére, melyet Jézus Krisztus hordozott el az Ő testében az én vétkeim miatt. És ez a hit tulajdoníttatik nekünk igazsággal, mint Ábrahám-nak. Ez a hit kedves Isten előtt.

Jézus Krisztushan, aki váltsága bűneinknek, való hitetlenség utálatos az Isten előtt és ok az örök élet elvesztésére! Mert próféták által különböző módon szólt régen az Isten, de végül, az idők teljességében elküldte az Ő Fiát, hogy megbizonyítsa, hogy Ő szeret engem.

Miért ilyen szokatlan módon bizonyítja az ő szeretetét? Azért, mert Isten ilyen szokatlanul nagyon szeret engem. Azért, mert én olyan szo-

katlanul hitetlen vagyok. Annyi küldöttje, mint amennyit énhozzám küldött, sem volt elég, hogy meggyőzzön a szeretetéről: elküldte tehát az Ő Fiát, hogy most már higyjek. És ha nem hiszek az Ő szeretetének valóságában és abban, amit Ő küldött, még most sem, akkor nincsen az én számomra mentesség. Teljesen kizár az Isten!

Én megértem!... Ha én az én gyermekemet adnám teéretted, hogy téged megszabadítsalak ezáltal és te részvétlenül és hitetlenül mennél el az én legnagyobb áldozatom mellett, akkor többé már nem is vétkeid, hanem konokságod miatt volnál örökre utálatos előttem... Isten is odaadta a szőlőt más munkásoknak és élvezte azoktól, akik Fiát sem fogadták be, hanem megölték.

Hitelenség van a szívünkben, ha nem tudunk a Jézus nevében, az Ő érdemében bízva kérni az Atyától.

De, aki benne hisz az megtartatik és vele együtt az ő házanépe is. Reá támaszkodva nyithatom meg az én számat kérésre Isten előtt. De ezen az „alapon“ azután teljes bizalommal járulhatok Isten színe elé, mert aki az Ő tulajdon Fiának nem kedvezett, hanem őt mindnyájunkért odaadta, mi módon ne ajándékozna vele együtt mindent minékünk.

Ha ezt hihetem, akkor többé nem hánykódom kétségek között, hanem meghallgatott, de látszólag meg sem hallgatott imáimon keresztül is: teljes az én közösségem a Fiával és rajta keresztül az Atyával és békességem, örömöm teljességét senki és semmi sem zavarhatja meg és senki sem választhat el engem az Isten szerelmétől, mely vagyok az én Jézus Krisztusomban. Ámen.

Galát György
csömöri lelkész.

Mennybemenetel ünnepe.

Krisztus világhatalma.

Márk 16, 14—20.

Világhódító Nagy Sándorról van feljegyezve, hogy hadjáratai közben, mielőtt Macedóniát elhagyta volna, minden vagyonát szétosztotta nemesei és hadvezérei között. Egyik barátja meg nem állhatta, hogy csodálkozásának kifejezést ne adjon. Azt mondotta, dörén cselekedett, hogy mindenét szétosztotta, magának meg nem tartott semmit. „Sokkal többet tartottam meg magamnak, mint amennyit szétosztottam — felelt az uralkodó; megtartottam azt a reménységemet, hogy egyetemessé lesz az uralkodó. S mivelhogy én ezeknek az én tisztjeimnek és hadvezéreimnek vitézsége és segítsége által leszek az egész világ uralkodója, szétosztott adományaim ezerszeresen megtérülnek.“ Nagy Sándor világhatalmi dicsősége nem sokáig tartott. Ember ilyen reménységet nem is táplálhat. Mulandósága előre ráüti világhódító munkájára is a mulandóság pecsétjét.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak örökkévaló életét és dicsőségét viszont mi sem mutatja inkább, mint az ő valóságos világhatalmi igénye, melyet mennybemenetelekor teljes épségében kinyilvánított. Mert az ő ajakáról nem elbizakodott emberi gőg vakmerő szójátéka az, hogy minden hatalmat magának követel égen és földön. Ő akkor szól így, midőn belép az örökkévalóság kapuján: mennybemenetelekor! Feltámadott, megdicsőült teste

részt vesz immár az örökkévalóságban, embersége Isten mindenhatóságában és mindenüttjelenvalóságában. Most már valóban semmi sincs, ami megakadályozhatná őt abban, hogy meg ne hódítsa magának az egész világot!

Mennybemenetel ünnepén Jézus Krisztusnak a világhatalmát kell meglátunk s imádnunk. Ez az ő mennyekbemeneteléről szóló újszövetségi tudósítások veleje.

Nem jó helyen fogja meg tehát a dolgot az, aki az ő mennyekbemenetelének térbeli lehetőségét mérlegeli. Vajjon hogyan szállhatott föl a földről? Hol van a „menny“ és mi az? Merre található az a hely, mely Isten Jobbjának neveztetik? Mindez másodrangú az ő mennybemenetelének bibliai rajzában. Tény az, hogy Jézus feltámadása után az ő tanítványainak sokszor megjelent megdicsőült testben. Ezeknél a megjelenéseinél nem egyszer titokzatos módon eltűnt, úgyhogy egyszerre csak nem látták őt. Nem tartották többé fogva őt e világ fizikai törvényei. Végül megjelenései teljesen megszűntek. Az utolsó ünnepélyesen történt. Bethánia határában felemelvén kezeit, megáldotta tanítványait és míg áldotta őket, elszakadt tőlük, felfele vitetett, így tűnt el a szemük elől (Luk. 24, 51—52). Csak akképpen írhatták le, földiesen, amiképpen földi, emberi szemükkel látták távozását a tanítványai. Az esemény „hogyan?“-jába ők se láttak bele. Mint ahogyan mi sem találtuk meg azóta sem azt a mennyei helyet, bár igen magasra felrepültünk az utóbbi időben. De hát vajjon el kell-e nekünk érnünk azt a „helyet“, mely a világleletti Isten világleletti világa? Óh, nem ennek a helynek a titkát akarja leleplezni a mennybemenetel története.

Az egész Újszövetség egyöntetűen Jézus világhatalmáról tesz tanúságot az ő mennybemenetelével kapcsolatban. Hogy ő „üle az Atya jobbjára“ nem jelent más egyebet, mint éppen azt, hogy ő Isten teljhatalmának a részese lett. Régi egyiptomi képeken látható az istenített fáraó, amint ott ül az istenség jobbján. A hatalom széke az a hely. Isten jobbjára az Isten hatalmának királyi széke (v. ö. Zsid. 12, 2; I. Pét. 3, 22). Tisztosága, méltósága, örökkévaló főpapi és királyi hivatala jut kifejezésre abban, hogy Jézus Krisztus az Atyaisten jobbjára ült!

Nemcsak az ő személyes sorsának a végső állomása tehát a mennybemenetel eseménye. Sokkal inkább megváltói művének a koronája! Érettünk ment be oda, hogy közbenjárjon értünk Istennél (v. ö. Zsid. 6, 20; 9, 24.); hogy onnét felülről együtt munkálkodjék mivelünk (20. v.) az Ő egyházában! Luther mondja: nem azért ment fel a mennyekbe, hogy ott üljön-üldögéljen, mi pedig ide lenn uralkodjunk, hanem azért, hogy ottan a legtöbbet tehesse értünk, hogy onnét hatalmasan uralkodjék!

Így érthető meg az is, hogy búcsúszavai, melyeket mennybemenetele előtt tanítványaihoz intézett, az ő világot átfogó isteni-királyi hatalmának parancsoló tanubizonyságai.

A mennybe szálló Jézus mint a világ teljhatalmú ura küldi ki tanítványait az *evangélium hirdetésére*. Küldése parancs. Nincs a belátásunkra bízva, menjünk-e, ne menjünk? Az alattvaló engedelmességgel tartozik urának-királyának. Az evangélium missziói területe az egész földkerekség, széles e világ. Nincsenek földrajzi vagy néprajzi határai. Az evangélizálás föladata világraszóló föladat! De sohasem elnagyolható munka. Meg kell, hogy hallja minden teremtettség egyenkint, embertől emberig kell vinni, senki-

nek kimaradnia nem volna szabad. Így csak egy teljhatalmú világhódító parancsolhat!

Felettébb szükséges ma, hogy az egyház igehirdetését, mely már-már szürke kis kötelességgé lesz papok ajkán, jelentéktelen szószaporitássá hívek szemében-fülében, mondom az anyaszentegyház prédikációját visszahelyezzük királyi trónusára! Remegjünk meg belé, ha ezt a szót halljuk — „evangélium“! Mert ez magának az Űristennek az üzenete hozzánk emberekhez. Az élő Krisztus Jézus áll mögötte isteni mindenhatóságával. Nem oly beszéd, mely szappanbuborékként pattan el, hanem olyan, melynek ereje van, hatalmas megmenteni vagy elveszíteni. De ujjongjunk is belé, ha meghallottuk, hiszen örömmel üzenete: bocsánaté, váltságé, örök életé. Krisztus minden hatalmát arra fordítja kedve szerint, hogy minket megmentsen!

Az ige misszióját is más lendülettel végeznénk, ha folyton folyvást az ő hatalmát tekintenénk, mely a hátunk megett van. Nem vennénk a keresztyénség küldetését oly befejezettnek. Nem alkudnánk meg a nehéz körülményekkel. Lenne több pénzünk, időnk, imádságunk a pogányokért s üdvösségükért. Többen akadnának közülünk, akik életüket áldozatul szentelik a világhódítás keresztyéni szent munkájában.

Pásztori felelősségünk is mássá lesz a mennybemenetel diadalmának fényében. Minden egyes léleknek felajánlani a Krisztus evangéliumát! Kit volna jogunk kihagyni? A testvérünket, gyermekünket? Ha kötelezve vagyunk messze mezőkön a magvetésre, ne volnánk kötelezve a közelben kínálkozó aratásra? Mit szól ehhez az evangélium igéjének hatalmas Ura?!

A mennybe szálló Jézus, mint a világ teljhatalmú ura, *jeleket* is ad az ige mellé. Hogy ő valóban együtt munkálkodik velünk a keresztyén gyülekezetben, bizonyítják az ő jelei, melyekkel igéjét megerősíti. Nem jeltelen jeleket ígér. Isten teljhatalmú csodái ezek. Örödgök kiűzése; a Szentlélektől való elragadtatás próféciai; közönséges tapasztalatot meghaladó oltalmazás kígyócsípés, méreg ellenében; betegeknek kézrátétellel, Jézus nevében való gyors meggyógyítása. Ki vállalkoznék ezekre emberi parancsra, emberi erővel? Az apostolok pedig mindezeket valóban cselekedték. Bizonyítja az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv minden lapja.

Az bizonyos, azokat az első évtizedeket a mennybement Jézus Krisztus kiváltképp gazdagon megáldotta csudajeleivel. Ahhoz az első korszakhoz hasonló azóta sem volt. Mégis tévedés volna úgy vélekedni, hogy Jézusnak az ígérete csak azokra a régmúlt napokra korlátozandó. Olyan elesett korszaka nem volt még a keresztyénségnek, melyben csodák ne történtek volna Jézus nevében. Ma sem tagadható, hogy csodálatos megmenekülések, gyógyulások fűződnek Jézus nevéhez, az ő nevében mondott imádságokhoz! És még végtelen lehetőségek ajtai nyílnak meg előttünk. Ha van bátorságunk igénybevenni az ő hatalmát. Ha szaván fogjuk őt: Uram, tégy csodát és erősítsd meg evangéliumod igéjét közöttünk jeleiddel! Bizony, nem rövidült meg a karja, kinyújtja felénk, elér tehozzád is! Csak legyen hitünk!

Igen, a mennybeszálló Jézus, mint a világ teljhatalmú ura, *hitbéli döntés* elé állítja az egész világot, benne téged is. Már a földönjáratok nem lehetett elmenni mellette közömbösen. Akivel csak találkozott, az mind váltszás elé került: Vele vagy Ellene! Vagy-vagy! Harmadik eset nincsen.

Mennyekbemenetele óta kitágult a kör. Hitbéli döntésre való felszólítása immár az egész világnak szól, minden teremtésnek. Ő a mindenség közepe, senki meg nem kerülheti. Kőszirt az óceánban. Vagy felkapaszzkodol rá és élsz, — vagy fellázadsz ellene és össze is zúzod rajta magadat. Aki az igének és a jeleknek hisz, Jézus nevére megkeresztelkedik s vállalja a keresztyén életet, üdvözül. Aki elutasítja az evangéliumot, a jelektől sem puhul meg kővé keményedett szívének kérge, persze a keresztséget is semmibe veszi, a gyülekezet közösségét ugyanannyira becsüli, az elkárhozik. Közbeneső állapot nincsen.

Légy hálás, ha ma még a szemedre hányja hitetlenségedet és keményszívűségedet, akár a tanítványokét. Ha megtérsz hozzá, rád bizza igéjét és az ő csodajelei követnek téged. Ha azonban makacsul ellene állsz, hitetlenséged és keményszívűséged a sírodig kísérnek, ne reméld, hogy az utolsó napon nem él majd ítéletének hatalmával, Ő, a mennyország teljhatalmú ura!

Ne munkálkodjunk ellene az Úrnak! Inkább kérjük és engedjük, hogy az Atya jobbán ülő Krisztus együtt munkálkodjék mivélünk!

Dicsőség legyen a mindenható Krisztusnak, aki Uraknak Ura és Királyoknak Királya örökkön örökké. Ámen.

Scholz László
budapesti lelkész.

Bölesőtől a koporsóig.

Sírig konfirmandus !

Efezus 4, 11—16.

Kedves Konfirmandusok!

Testvéreim Krisztusban!

Könnyű volna most érzelem-húrokon játszani. Leánykák fehér ruhája, fiúk ünneplője, szülők fátyolos tekintete s ez az egész meghatott gyülekezet-koszorú mind igen alkalmas volna arra, hogy szívünk hárfáján érzelmes mondatokat pengessünk ki. Ilyesminek azonban itt nem szükség és nem is szabad elhangzania. Csak az ige szólalhat meg, amelyet Isten ad elénk. — Ebből kell kapnotok útravalót néhány határozott üzenetben.

1. *Különféle a hivatás, de egy az Úr!* „... Ő adott némelyeket apostolokul, némelyeket evangyelistákul, némelyeket pedig pásztorokul és tanítókul...” (11. vers.) Folytathatjuk: némelyeket földművesekül, másokat gyári munkásokul, némelyeket mérnökökül-orvosokul, másokat édesanyákul. De mindnyájunkat Ő rendelt — barázdában is, műhelyben is, hivatalban is, családban is apostolnak, prófétának, evangyelistának, pásztornak, tanítónak. Ahányan vagytok, annyiféle helyen, annyifélék lehettek, de mindig, mindenütt, mindenben, egyképpen az egy közös Úr uralma alatt élni és szolgálni: ez a kötelesség. A konfirmáció: a keresztségben urunkká lett Isten feltétlen elismerése és engedelmes vállalása!

2. *Különféle a talentumok mértéke, de egy a kötelesség: szolgálni!* „...minden egyes tagnak mértéke szerint... — 16. vers —, ... a szolgálat munkájára, a Krisztus testének építésére...” (12. vers.) Egyitek öt, másitok kettő, a harmadik tán csak egy talentumot kapott. De mind-egyik szolgálni köteles. Teljes hűséggel, — azzal, amije van. Szolgálni egymást, építeni Krisztus testét. Senki sem felesleges, egyik sem végezheti el a másik szolgálatát. Isten templomában sokféle kő van: a fundamentom köve, a fal téglája és az orom díszfaragványa egyképpen fontos.

3. *Különféle a kísértés, de egy az erő!* Jön idő, mikor nem húzódhattok többé szülői ház és iskola védő-eresze alá, Ki kell lépni a nyílt színre, az életbe, amely kísértésekkel viharos. Ezer veszély pörget majd benneteket, mint vihar a falevelet. Az apostol két kísértést külön is megnevez.

a) „Többé ne legyünk gyermekek!” (14. vers.) Mert az ördög azt akarja, hogy a hitben mindig gyermekek maradjunk. Nem úgy, ahogy Krisztus Urunk is akarja, hogy gyermekek maradjunk: szelidségben, engedelmisségben és bizalomban. Hanem, hogy a hitben maradjunk mindig kezdők, kiskorúak és éretlenek. Hogy megálljunk, ne fejlődjünk, hogy keresztyén életünk öregfejjel is gyermekcipőben járjon és sohase jusson el az „érett férfiúságra, a Krisztus teljességével ékeskedő kor mértékére”. (13. v.)

b) Ne legyünk állhatatlanok!, „kiket ide s tova hány a hab és a tanításnak akármí szele”. (14. vers). Láttatok már papírhajót vízen! Arra megy, amerre mozdul a víz és sodorja a légáramlat. Mert nincs iránya és célja. — Megtanultátok hitünk igazságait. Előre mondom: jönnek majd más tanítások, — áligazságok is. Akkor legyetek erősek. S csak akkor tudtok erősek lenni, ha a templom, az ige és a szentségek által egyre „növekedtek Abban, aki a fej, a Krisztusban”. (15. vers.)

4. *Különféle az út, de egy a cél!* Egyiknek magasra ível majd az útja, másiké mélyben kanyarog; egyik napfényes ormok felett száll, másik sötét sikátorokban botorkál; egyik virágos úton dalolva halad, másik kínok meredélyein gyötrődik, — a cél egy: Krisztus teljessége — 13. vers — az üdvösség.

Kilencven napig készültünk. Vajjon csak a mai napra? Nem! Az egész életre, az örök életre készültünk. Csak azt ne higgyétek, hogy most vége! Sőt most kezdődik. Síríg konfirmandusok maradtok!

Ez a gyülekezet szívére ölel: menjünk együtt! Különféle hivatásban, de egy Úr szolgálatában, küzdelmek, kísértések közt közös forrásból erősödvé, egy cél felé. Ámen.

Szabó József
győri lelkész.

Törvények, rendeletek.

B. M. 240.000—1943. r. felsorolja azokat az összeget, amelyeket 1000—500.000 K-ig terjedő jegyzések esetén a *hadikölcsönjegyzők* kaphatnak. A segélyezés legkisebb összege 15 P, legnagyobb összeg 1000 P.

A *hadikölcsönök* rendezéséről szóló 1942. IX. t.-c.-ben foglalt átértékelési jog megilleti az *egyházi*, közművelődési és közjóléti tevékenységet kifejtő alapítványokat is. (275.824—1942. B. M.)

Állandóan a községben lakó férfi képviselőtestületi tag, ha nem kiskorú, vagy nem áll gondnokság alatt, tagsági jogát csakis *személyesen* gyakorolhatja. (E. 1595.)

Községi képviselőtestületi tag a *községben nem lakó* legtöbb adót fizető másik képviselőtestületi tag megbízottja lehet és mind a saját, mind pedig a megbízója nevében szavazati jogot gyakorolhat. (E. 1635.)

B. M. 194.168—1911. sz. *Anyakönyvi kivonatokat* sem írógéppel, sem sokszorosított előállításban nem szabad kiállítani, hanem csak kézírással.

A polgári anyakönyvi utasítás 56. §. (mely az 1895. II. 154. B. M. megszüntette) értelmében a vallásváltoztatás feljegyzésére vonatkozó kérelmet nem a lelkész, hanem a fél személyesen előterjesztett kérelmére teljesítheti az anyakönyvvezető.

1942: VIII. t.-c. az *izraelita vallásfelekezet* törvényesen elismertté minősítéséről.

Tankönyveket a kiadó (kereskedő) a közvetlenül vásárló egyeseken kívül csak a keresk. és közlek. miniszter által névjegyzékbe vett kereskedőknek adhat el. (93.900—1942. K. M.) A névjegyzékbe nem vett kereskedők a készletben lévő és használt könyveket árusíthatják.

VKM. 120.700—1943. A *népiskolai felsőtagozatát végzett tanulók gazdasági középiskolai vizsgálatáról*. Az a tanuló, ki a népiskola felső tagozatát legalább jeles eredménnyel végezte el, gazd. középiskolában (mezőgazd. középiskolában, mezőgazd. leányközépiskolában, ipari középiskolában, ipari leányközépiskolában, kereskedelmiben) felvételi vizsgálatot tehet. (B. K. 1943. jan. 30. sz.)

Közli: Vértesi Zoltán ny. lelkész.

Konfirmálóknak olcsó Biblia.

A Magyar Biblia Társulat ebben az esztendőben is, május 10—20-ig, a konfirmálók olcsó Bibliával való ellátása érdekében Biblia-hetet rendez. Ez alkalommal a gyülekezetek által a konfirmálók részére vásárolt Újtestamentumok árából 40 százalék kedvezményt ad. Sajnos, a régi kiadású teljes Bibliák teljesen elfogytak és az új kiadás még nem jelent meg: így ez alkalommal nem adhat teljes Bibliát a Magyar Biblia Társulat. — A megrendelési feltételeket a Magyar Biblia Társulat (Budapest, IX., Ráday-u. 28.) áprilisi körlevelében olvashatjuk.

RÁCS-REICH IMRE

FESTŐMŰVÉSZ
FESTŐIPARMŰVÉSZETI VÁLLALATA
CELLDÖMÖLK
TELEFON: 111.

**Templomfestés,
festéssel kapcsolatos
összes dekorációs
munkák és tervek.**

IURUL-NYOMDA

nyomtatványraktár, könyv-, papír-
és írószerkereskedés
CELLDÖMÖLK. Telefon: 55.

Postacsekkszám: 47.923.

RAKTÁRON TART ÉS SZÁLLÍT:
mindennemű **Iskolai és Irodai cikkek**,
egyházi keresztelési és esketési kivonatot,
lelkészi iktató és postakönyvet,
egyházi adókövetési főkönyvet, adóívet,
adóbeszedési naplót, nyugtát, ellennyugtát stb.

Kiss Ferenc

ÖTVÖSMŰVÉSZ

BUDAPEST, IV., Haris-bazár 3

Készít: aranyból, ezüstből, bronzból
úrvacsorai és keresztelési edényeket,
oltári gyertyatartókat és feszületet. —
Továbbá jubiláris és nászajándékokat

Az új

DUNÁNTULI EV. ÉNEKESKÖNYV

négyféle kiadásban
különböző kötésekben
mérsékelt áron kapható.

Kérjen részletes árlapot.

Miniatűr (7x10 cm) kiadásban is megjelent.

Az új istentiszteleti rend minden példányhoz hozzá van kötve.

Főelárusító: **KÓKAI LAJOS** könyvkereskedése
Budapest IV., Kámermayer-utca 3.

BAROSS-NYOMDA:

UZSALY ÉS KONCZ

(Harangszó nyomdája)

GYŐR, Andrásy-út 24. Tel. 7-63.

Felsődnántúl legmodernebb szedő- és
nyomógépekkel felszerelt egyik legna-
gyobb nyomdavállalata. Készít minden-
féle nyomdai munkát. Árajánlattal szolgál

Angster József és Fia

ORGOJA és HARMÓNiumGYÁR RT.
PÉCS, József-u. 30.

Postafiók: 8.

Fiókküzem:

RÁKOSPALOTA, Pázmány-u. 72.

Az ország 75 éve fennálló
legnagyobb üzeme.

ÚJ ORGONÁK. Mindennemű
javítások, karbantartások.

HARMÓNiumRAKTÁR

„BÉTHEL“

DIAKONISSZAOTTHON, KÖSZEG.

Felvesz lelki, testi nyu-
galmat, gyógyulást ke-
reső nőket és férfiakat.
Békés otthont biztosít.
Alpesi klíma, diéta, ápolás.
Tájékoztatót küld.

Cím: Béthel Diakonisszaotthon
Köszeg, Vasmegye

Scholtz Testvérek

könyvkereskedésben

BUDAPEST,

IX., Ferenc-körút 19—21. sz.

kaphatók:

Theologiai szakkönyvek magyar és német
nyelven, hittankönyvek, konfirmációi em-
léklapok, egyházi nyomtatványok, irodai
szerek stb. — Tankönyvárúsításra kijelölt cég.
Bárhol hirdetett könyv általunk beszerezhető.